

บทที่ ๔

การใช้ภาษาเพื่อความเพลิดเพลิน

จากการศึกษาการใช้ภาษาในเรื่อง **พื้นความหลัง** จะเห็นได้ว่า ในเรื่อง **พื้นความหลัง** นี้ นอกจากจะมีลักษณะเด่นด้านการใช้ภาษาด้วยการใช้คำซ้อน สำนวน ประโยคยาวที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมาย เห็นภาพกริยาอาการ สภาพ รูปร่างลักษณะ สื่ออารมณ์ความรู้สึก ลักษณะนิสัย สื่อความคิด และเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจนแล้ว เรื่อง **พื้นความหลัง** นี้ยังมีลักษณะเด่นในด้านการใช้อารมณ์ขัน การใช้ภาษาที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองและจังหวะ รวมทั้งการใช้ภาษาสร้างความสนใจใคร่รู้อีกด้วย การใช้ภาษาดังที่กล่าวมานี้ช่วยให้ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินและความสนุกสนาน ชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่อง **พื้นความหลัง** ตั้งแต่ต้นจนจบทั้ง ๔ เล่ม

การใช้ภาษาเพื่อความเพลิดเพลินและชวนติดตามในเรื่อง **พื้นความหลัง** แบ่งออกได้ ๓ ลักษณะดังนี้คือ

- ๔.๑ การใช้อารมณ์ขัน
- ๔.๒ การใช้ภาษาที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองและจังหวะ
- ๔.๓ การใช้ภาษาสร้างความสนใจใคร่รู้

๔.๑ การใช้อารมณ์ขัน

เสฐียรโกเศศเป็นนักเขียนที่มีอารมณ์ขันคนหนึ่ง ดังที่สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้กล่าวถึงลีลาการเขียนของเสฐียรโกเศศ(๒๕๓๑:๑๓๑) ว่า

ใครที่เคยอ่านบทความเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ของท่าน แม้จนหนังสือกึ่งวิชาการของท่าน ย่อมจะทราบได้ดีว่าท่านผู้นี้มีอารมณ์ขันเสมอ ๆ และเขียนให้เราพลอยเพลิดเพลินตามไปด้วย พร้อมกันนั้นก็ได้รับความรู้อันล้ำค่า เป็นความรู้ที่ขณะนี้ไม่มีใครที่จะให้ได้อีกแล้ว

จากการศึกษาเรื่อง **พื้นความหลัง** จะเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศเป็นนักปราชญ์ที่ร่ำรวย อารมณ์ขันท่านหนึ่ง นอกจากจะให้ความรู้อย่างหลากหลายทั้งชีวประวัติ สภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ฯลฯ ด้วยการใช้ภาษาที่สื่อความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจนแล้ว ท่านยังแทรกอารมณ์ขันลงไปในเรื่อง **พื้นความหลัง** ทำให้ผู้อ่านได้รับทั้งความรู้ควบคู่กับความเพลิดเพลินสนุกสนาน ยากที่จะหาอ่านได้จากงานเขียนที่มุ่งให้ความรู้เล่มอื่น ๆ

อารมณ์ขันในเรื่อง **พื้นความหลัง** ที่ผู้อ่านได้รับจากการอ่าน บางตอนได้มาจากการใช้ภาษาที่ช่วยสื่อเรื่องราว ให้ผู้อ่านเห็นภาพที่ขบขันโดยตรง และจากการใช้ภาษาที่ไม่ตรงไปตรงมา ผู้อ่านต้องขบคิดตามไปด้วย จึงจะเกิดความขบขัน เนื่องจากคุณลักษณะของท่าน ที่เป็นนักปราชญ์ ทำให้ท่านมีอารมณ์ขันแบบลึก ๆ นอกจากการใช้ภาษาเพื่อให้ความขบขันแล้ว ท่านยังใช้กลวิธีที่ทำให้เกิดความขบขัน ด้วยการใช้น้ำเสียงที่ล้อเลียนทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขัน น้ำเสียงที่ล้อเลียนนี้มีนัยเสียดสี เมื่ออ่านแล้วคิดตามไปด้วย ก็จะก่อให้เกิดความขบขัน เพราะท่านจะเสียดสี ด้วยการให้เหตุผลสนับสนุนตรงข้ามกับความเป็นจริง ผู้อ่านจะรู้สึกได้ว่าผู้เขียนต้องการกล่าวต่าในเรื่อ่นั้น ๆ แต่เพื่อไม่ให้ผู้ที่ถูกต่าหนีเกิดความโกรธแค้น หรืออับอายมากนัก ท่านจึงกล่าวเป็นนัยด้วยน้ำเสียงล้อเลียนให้รู้สึกขบขัน

การใช้อารมณ์ขัน เกิดจาก ๒ ลักษณะคือ

- ๔.๑.๑ การใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขัน
- ๔.๑.๒ การเสียดสี

๔.๑.๑ การใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขัน

ไกล่รุ่ง อามระดิษ (๒๕๒๓ : ๒๒๐) ได้กล่าวถึงการใช้ภาษาในงานร้อยแก้วแนวขบขันมีความสำคัญสามประการ สรุปได้ดังนี้คือ ประการแรกภาษาเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวอันน่าขบขันมาสู่ผู้อ่าน โดยเสนอภาพขบขันจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง ประการที่สอง การใช้ภาษาเป็นกลวิธีที่ช่วยเร้าอารมณ์ขันของผู้อื่น ทำให้เรื่องที่จริงจังหนักแน่นกลายเป็นเรื่องสนุกสนานบันเทิงไป ประการที่สาม การใช้ภาษาสามารถแสดงให้ผู้อ่านเห็นน้ำเสียง หรือพื้นอารมณ์ได้ว่ามุ่งที่ความหรรษาบันเทิงใจและความสนุกสนาน ไม่ใช่เรื่องที่เคร่งเครียดเอาจริงจัง

จากการศึกษาการใช้ภาษาในเรื่อง **พื้นความหลัง** ผู้วิจัยพบว่าเสฐียรโกเศศใช้ภาษาถ่ายทอดเรื่องราวที่ซับซ้อนมาสู่ผู้อ่าน โดยเสนอภาพที่ซับซ้อนจากเหตุการณ์ต่าง ๆ และใช้ภาษาช่วยแสดงให้ผู้อ่านซับซ้อน ด้วยการใช้คำ การเรียงคำ การเรียงความหมาย การขยายความ และการใช้สำนวน ในการเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ควบคู่ไปกับความซับซ้อน ทำให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน และชวนติดตามอ่านเรื่อง **พื้นความหลัง** ตั้งแต่ต้นจนจบ

การใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันในเรื่อง **พื้นความหลัง** แบ่งได้เป็น ๕ ลักษณะคือ

- ๔.๑.๑.๑ การใช้คำ
- ๔.๑.๑.๒ การเรียงคำ
- ๔.๑.๑.๓ การเรียงความหมาย
- ๔.๑.๑.๔ การขยายความ
- ๔.๑.๑.๕ การใช้สำนวน

๔.๑.๑.๑ การใช้คำ

เสฐียรโกเศศใช้คำเพื่อสื่ออารมณ์ขันอย่างหลากหลาย คำที่ท่านเลือกใช้ส่วนมากเป็นคำง่าย ๆ เป็นคำที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายของคำที่กล่าวได้อย่างชัดเจน รวมไปถึงภาษาปาก (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ.๒๕๕๒ (๒๕๔๖:๘๒๒) ให้ความหมายไว้ว่า ภาษาพูดที่แสดงความคุ้นเคย ไม่เหมาะที่จะใช้เป็นพิธีรีตอง) และนอกจากนี้จะเห็นได้ว่าท่านยังใช้คำขัดแย้งกันทั้งเป็นคำต่างระดับ และคำต่างความหมาย บางตอนจะเห็นได้ว่าท่านใช้ภาษาปาก และคำขัดแย้งในบริบทเดียวกัน ส่งผลให้ผู้อ่านขบขัน

เมื่อกล่าวถึงการแต่งกายของท่าน ที่ต้องเปลี่ยนจากการนุ่งกางเกงฝรั่งมานุ่งผ้าม่วงเมื่อมาทำงานในตำแหน่งเลขานุการประจำตัวที่ปรึกษาคนก่อน ท่านก็กล่าวไว้ว่า

กลางคราวเมื่อเห็นเขากำลังยุ่งกับงานอย่างอื่นก็จัดแจงนุ่งเสียเองตามวิธีที่เขาบอกให้ นุ่งไปแล้วก็เดือดร้อน เดินไปลางที่ก้าวขาไม่ออก ยกข้างขึ้นมาสูงเดินแต่ถึงหัวเข่า ไม่ข้างโน้นก็ข้างนี้ ซ้ำๆ นาน ๆ ก็ต้องก้มลงไปดึงให้ต่ำลง เดือดร้อนเต็มที ไม่นุ่งไม่แฉ่งละ และไม่ยกข้างบ่อย ๆ เวลากลับจากที่ทำงานถึงบ้านแล้ว ข้าพเจ้าก็ค่อยถอดผ้าม่วงให้มันเลือนลงมากองคกรูปอยู่

อย่างนั้น และบอกเขาและใคร ๆ คนอื่นในบ้านว่าอย่าไปแตะต้องผ้าถุงที่ถอด
กองไว้ เขาแสดงอาการเป็นดุश्ฎิภาพแต่อาจเห็นขำในการกระทำของข้าพเจ้า
ก็ได้รุ่งเช้าขึ้นเมื่อจะนุ่งผ้า ข้าพเจ้าก็เอาเท้าทั้งสองผจงหย่อนลงไปในห้องกลาง
กองผ้าถุง แล้วค่อย ๆ ยกผ้าถุงขึ้น ก็นุ่งได้สำเร็จเรียบร้อยดี แต่กลางคราวผ้า
ที่นุ่งมียกข้างข้างไม่เป็นไรเราทำเองได้ไม่ต้องพึ่งใครคือเป็นของตนเอง แต่ทำ
อย่างนี้ได้ไม่กี่ครั้งก็ต้องเลิกพยายามทำอีก เพราะผ้าที่ผจงกองไว้มันไม่คงรูป
เหมือนที่แรก ในที่สุดก็ต้องพึ่งเขาอีก

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๐๙)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า เสฐียรโกเศศใช้คำง่าย ๆ คำภาษาปากที่ให้ภาพและอารมณ์
ความรู้สึกคือคำว่า **ยกข้าง** ให้เห็นภาพคนที่นุ่งผ้ามวงไม่เป็น จึงทำให้ผ้าที่นุ่งนั้นไม่เสมอกัน สูงข้าง
หนึ่ง ต่ำข้างหนึ่ง และเมื่อใช้คำว่า **เต๋อ** ช่วยให้เห็นภาพของผ้าที่สั้นผิดปรกติ ผู้อ่านจะเกิด
ความรู้สึกขบขัน เนื่องจากการนุ่งผ้ามวงนั้นปรกติเมื่อนุ่งแล้วต้องยาวลงคลุมเข่า แต่ในที่นี้กลับสั้น
เต๋อ และเมื่อมาประกอบกับคำว่า **ข้างโน้นข้างนี้** ช่วยให้ภาพอาการเดินที่เมื่อเดินแล้วผ้าก็สั้นข้าง
ซ้ายที่ข้างขวาที่ เมื่อนำคำเหล่านี้เข้ามาประกอบเข้าในบริบทเดียวกัน ก็จะช่วยสื่อภาพและกริยา
อาการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขันได้อย่างดีเยี่ยม และเมื่อท่านไม่สามารถนุ่งผ้าได้
ดังใจ ท่านก็เกิดความรู้สึกหงุดหงิดรำคาญใจ จะเห็นได้จากท่านใช้คำว่า **เต็มที ไม่นุ่งไม่แงง** และ
ไม่อยากจะบรรยายท่าน คำว่า **ง้อ** ในที่นี้ ไม่ได้สื่อความหมายถึงการง้อเมื่ออีกคนหนึ่งเกิดอาการ
งอนขึ้น แต่ในที่นี้ท่านพูดให้เกิดอารมณ์ขันเท่านั้น หมายถึง ไม่อยากรบกวนเวลาบรรยายที่ต้องมานุ่ง
ผ้าให้ท่าน ดังนั้นท่านจึงช่วยตนเองด้วยการ **“ค่อยถอดผ้าถุงให้มันเลื่อนลงมากองคงรูป”** คำว่า
ค่อย **เลื่อน** **ลงมากอง** ช่วยให้ผู้อ่านเก็บภาพกริยาอาการที่มีความระมัดระวังอย่างมาก และยัง
เมื่อท่านกล่าวห้ามไม่ให้ใครมา **แตะต้อง** ผ้าถุงของท่าน คำนี้ปรกติให้ความรู้สึกถึงความหวงแหน
สิ่งที่มีค่ามาก แต่ในที่นี้ท่านกลับนำมาใช้ในความที่ท่านหวงแหนผ้ามวง ซึ่งเป็นสิ่งทั่วไป ไม่
จำเป็นต้องหวงแหนก็ได้ แต่เนื่องจากท่านนุ่งไม่เป็น และไม่ยอมให้บรรยายท่านเดี๋ยวนั้นจึงต้องทำ
อาการเช่นนี้ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขัน และยังท่านใช้คำที่ต่างระดับซึ่งขัดแย้งกับระดับภาษาที่กล่าว
มาข้างต้นคือคำว่า **ดุश्ฎิภาพ** ช่วยสื่อภาพอาการคนในครอบครัวของท่านที่มีอาการสงบนิ่ง นิ่งจน
ไม่ได้เถียง ยอมรับสภาพยิ่งให้ภาพที่ขบขันมากขึ้น เช่นเดียวกับเมื่อใช้คำว่า **ผจง / หย่อน** และ
ผจง / กอง นอกจากจะให้ภาพที่ชัดเจนแล้ว ความขัดแย้งกันทางระดับภาษายังให้ความรู้สึกขบขัน
อีกด้วย เพราะผจง หมายถึงการที่ต้องตั้งใจทำไม่เรียบร้อยคือ ค่อย ๆ หย่อนผ้ามวง ค่อย ๆ กอง
ผ้ามวง การใช้คำขัดแย้งมาเข้าคู่กัน ก็ยิ่งก่อให้เกิดความขบขัน

เมื่อเล่าถึงเหตุการณ์ เมื่อไปเที่ยวโรงหญิงคนชั่วจีนกับเพื่อนชาววางตุ้ง ท่านก็เล่าไว้ว่า

เมื่อข้าพเจ้าและนายสมผลุดเข้าไปในห้องที่อาสั่งซึบอก พอแหวกม่านประตูพ้นไปแล้ว ก็เจอนางสาวชาววางตุ้งหน้าแฉล้มแก้มแดงดั่งถอนั่งอยู่ในห้องนั้นแต่คนเดียว เมื่อเห็นเราผลุดเข้ามาก็ลุกขึ้นมาต้อนรับปากก็พูดเป็นภาษากวางตุ้ง ๒-๓ คำ ฟังไม่เข้าใจ แต่เดาได้ว่าความว่าดังนี้ “เชิญคะ เชิญนั่งตามสบาย” สบายอะไรได้ ผู้หญิงคนเดียว จัดให้แก่ผู้ชายถึง ๒ คนให้ตะบันเข้ามาได้ในห้องเดียวกัน มันมีอย่างไหนบ้าง เห็นที่อาสั่งและอาลับจะลวยแพเสียแล้ว

(พื้นความหลังเล่ม๓:๔๓)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า เสฐียรโกเศศใช้คำง่าย ๆ ได้แก่คำว่า ผลุด ช่วยให้เห็นภาพกริยาอาการที่เข้าไปในห้องอย่างรวดเร็ว และคำว่า แหวกม่าน ยังช่วยให้เห็นภาพอาการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ให้ภาพอาการที่อยาก رؤ้อยากเห็น เนื่องจากเป็นโรงหญิงโสเภณี ท่านก็อยากจะรู้ว่าหญิงที่อยู่ข้างในสวยหรือไม่ และนอกจากนี้ผู้อ่านยังรู้สึกขบขันได้อีกจากจินตนาการของท่าน เมื่อกล่าวถึงหญิงโสเภณี ท่านกล่าวว่าหญิงคนนี้พูด ภาษากวางตุ้ง ทำให้ท่าน ฟังไม่เข้าใจ แต่ท่านก็สามารถเดาความว่า เชิญคะ เชิญนั่งตามสบาย และที่ท่านกล่าวเช่นนี้ เพื่อที่จะใช้คำว่า สบาย ที่มีความหมายขัดแย้งไปจากความหมายโดยทั่วไป ซึ่งปกติจะหมายถึง อยู่ดีกินดี เป็นสุขกายสบายใจ (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๑๑๒๒) แต่ในที่นี้ท่านกล่าวอย่างขัดแย้งว่า สบายอะไรได้ ช่วยให้เข้าใจว่าไม่สบายดังที่หญิงสาวกล่าว เนื่องจากเรื่องเพศ คนไทยถือว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคลไม่ควรเปิดเผยอย่างประเจิดประเจ้อให้ใครรู้เห็น เพราะเป็นเรื่องที่น่าอายท่านจึงกล่าวเช่นนั้น และยังประกอบกับการใช้คำว่า ตะบัน หมายถึง ดึงดัน (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๔๔๓)หรือกล่าวว่า มันมีอย่างไหนบ้าง หรือสำนวนว่า ลวยแพ หมายถึง ปล่อยให้ตกอยู่ในสถานะลำบาก (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๙๙๖) เป็นการบ่นเนื่องจากความหงุดหงิด ไม่พอใจ ไม่ได้ตั้งใจ ในที่นี้อนุมานได้ว่าท่านไม่ได้รู้สึกโกรธ หรือคิดจริงจังตามที่พูดแต่อย่างไร แต่กล่าวเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกขบขันมากกว่า เนื่องจากลักษณะนิสัยของท่านตามปกติ จะไม่ชอบเรื่องเกี่ยวกับผู้หญิง เพราะท่านได้บรรยายไว้ในอัตชีวประวัติหลายตอน

เมื่อเล่าถึงเรื่องที่เพื่อนท่านสั่งต้นไม้เข้ามาผิดจากที่คิด ท่านก็เล่าไว้ว่า

มีเรื่องขำอยู่เรื่องหนึ่ง เมื่อเวลานิยมปลูกต้นปาล์มกัน เพื่อนของข้าพเจ้าคนหนึ่งพบซื้อต้นปาล์มในแคตตาลอคขายต้นไม้ของฝรั่ง ดูรูปที่มีอยู่ในแคตตาลอคเล่มนั้นเห็นชอบกล คงเป็นไม้แปลกใบบางมพอใช้บอกชื่อไว้ว่า Wallachia Palm ราคาที่ถูกด้วย รวยละคราวนี้สั่งเข้ามาหลาย ๆ ต้นเป็นขายออกตัวได้ถมไป ครั้นเมื่อต้นไม้ที่สั่งเขาไปเข้ามาถึงพอแกะห่อออกดูท่านเดาออกใหม่ว่ามันเป็นต้นอะไร มันก็เป็นต้นเต่าร้างขนาดเล็ก ๆ หลายสิบต้น เป็นต้นไม้ที่เราไม่นิยมปลูกกันในบ้าน เพราะชื่อมันไม่ดี ตกลงต้นเต่าร้างเหล่านั้นได้รับเกียรติยศแคโยนทิ้งลงแม่น้ำไปเท่านั้น

(พื้นความหลังเล่ม๔:๒๓๘)

จากตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศขึ้นต้นเรื่องโดยการชี้หน้าว่า มีเรื่องขำอยู่เรื่องหนึ่ง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่าเรื่องที่ท่านจะกล่าวต้องเป็นเรื่องที่ตลกขบขัน ท่านได้บรรยายความคาดหวังของเพื่อนท่านถึงผลที่จะได้รับจากการสั่งต้นไม้เข้ามาขายว่า **ราคาก็ถูก รวยละคราวนี้ ขายออกตัวได้ถมไป** สืบให้เข้าใจว่าต้องขายได้กำไรมากเนื่องจากชื่อมาราคาถูก ต้องขายได้มากแน่ๆ เนื่องจากในขณะนั้นคนนิยมปลูกต้นปาล์มกัน แต่เมื่อสั่งเข้ามาแล้ว และแกะห่อออกดูกลับเป็น ต้นเต่าร้างขนาดเล็ก ๆ, **ไม่นิยม** พลิกความคาดหมาย ไปจากที่เพื่อนของท่านคาดเอาไว้ เนื่องจากเมื่อกล่าวถึงต้นปาล์มคนส่วนมากก็จะเข้าใจว่าเป็นต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ ทั้งยังมีราคาแพง และสั่งซื้อจากแคตตาลอคของต่างประเทศอีกด้วย แล้วยังประกอบกับคำว่า **ชอบกล** หมายถึง เข้าทำดีแปลก (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๓๕๐) ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขัน และผู้อ่านยิ่งรู้สึกขบขันมากขึ้นเมื่อท่านใช้ลีลาที่ชวนติดตามโดยไม่กล่าวไปทันที แต่กล่าวว่า **“ท่านเดาออกไหม”** ทั้งยังสรุปผลที่ได้รับอย่างหักมุมจากการใช้คำว่า **ได้รับเกียรติยศ** คำว่า เกียรติยศ ให้ความรู้สึกถึงสิ่งที่ต้องได้รับการยกย่อง มีเกียรติ สูงส่ง ดีงาม เนื่องจากคาดไว้อย่างสูงว่าต้องเป็นสิ่งที่สามารถเอามาขายได้ กำไรอย่างแน่นอน แต่กลับต้อง **โยนทิ้ง** เนื่องจากเป็นต้นไม้ที่ไม่นิยมปลูก เพราะชื่อ เต่าร้าง เป็นชื่อที่มีความหมายไม่ดี การใช้คำต่าง ๆ ในบริบทจะช่วยให้ผู้อ่านคิดตามเห็นภาพจึงขบขันไปด้วย อีกทั้งแสดงถึงน้ำเสียงที่ขบขัน ช่วยให้อ่านเกิดความรู้สึกขบขันเมื่อได้อ่านเรื่อง **พื้นความหลัง**

เมื่อท่านเล่าถึงความประพัตติของท่านในวัยเด็กเมื่อยังไม่เข้าโรงเรียน ท่านเป็นเด็กที่มีนิสัยเกเร ดังที่ท่านได้เล่าไว้ว่า

นี่ก็ไม่ออก เมื่อครั้งยังไม่เข้าโรงเรียน เด็ก ๆ เพื่อนเล่นของข้าพเจ้า มีอยู่สักกี่คนจำไม่ได้ประพัตติตัวเป็นหัวไม้ นักเลงโตอย่างเตี้ย ๆ
(พื้นความหลังเล่ม๑:๘๙)

คำว่า นักเลงโตอย่างเตี้ย ๆ ช่วยสร้างอารมณ์ขันให้กับผู้อ่าน เนื่องจากคำว่า นักเลงโต เป็นคำที่ให้ความหมายหมายถึง ผู้เกะกะระราน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒:๕๖๙) เมื่อคนทั่วไปนึกถึงนักเลงโตก็จะต้องเห็นภาพนักเลงโตที่เป็นผู้มีความแข็งแรง ตัวใหญ่ บึกบึน แต่ในที่นี้เสฐียรโกเศศใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งตรงกันข้ามกับคำว่า โต ด้วยการใช้คำว่า เตี้ย ทำให้ผู้อ่านได้ภาพที่ขัดแย้งจากที่นึกไว้ และคำว่า นักเลงโตอย่างเตี้ย ๆ นั้น อาจมีนัยว่าไม่ใช่ นักเลงโตอย่างเต็มๆ เต็มขนาด แต่เป็นนักเลงโตเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะยังอยู่ในวัยเด็ก การใช้คำผิดบริบทจึงส่งผลให้เกิดความรู้สึกขบขันได้อย่างดียิ่ง

๔.๑.๑.๒ การเสียงคำ

การเสียงคำคือ การไม่กล่าวถึงคำที่ต้องการจะสื่อโดยตรง แต่จะกล่าวโดยบรรยายความอย่างอ้อมค้อมเพื่อจะสื่อความหมายถึงคำนั้น และแสดงน้ำเสียงขบขัน ของเสฐียรโกเศศ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกขบขันเช่น

เมื่อกล่าวถึงรูปร่างลักษณะและลักษณะนิสัยของภราดรออกัสตัส ท่านก็บรรยายไว้ว่า

เมื่อข้าพเจ้าเรียนอยู่ชั้น ๓ ภราดรออกัสตัสเป็นผู้สอน ท่านผู้นี้เป็น ครูใจดีมากผิดกับลักษณะกลางประการของท่านที่มีอยู่บนศีรษะซึ่งควรจะเป็นคนใจน้อยมากกว่าเป็นคนใจดี
(พื้นความหลังเล่ม๑:๒๖๑)

เสฐียรโกเศศเสียงที่จะกล่าวคำว่า หัวล้าน ออกมาโดยตรง แต่ท่านบรรยายอย่างอ้อมค้อมดังที่ท่านกล่าวว่า ลักษณะกลางประการของท่านที่มีอยู่บนศีรษะซึ่งควรจะเป็นคนใจน้อยมากกว่าคนใจดี แม้ท่านจะไม่กล่าวโดยตรง ว่าภราดรออกัสตัสเป็นคนหัวล้าน แต่ท่านกล่าวอย่าง

ข้อม้อมโดยกล่าวอย่างกว้าง ๆ ว่า **ลักษณะกลางประการ** ก่อนที่จะระบุต่อไปว่า **ที่มีอยู่บน**
ศิระษะ ทำให้ผู้อ่านเริ่มเข้าใจว่าท่านต้องสื่อความหมายถึงคำว่า หัวล้าน และจะแน่ใจชัดเจนมาก
 ยิ่งขึ้น เมื่อกล่าวว่า **เป็นคนใจน้อย** เนื่องจากมีคำกล่าวที่รู้กันทั่วไปว่า “หัวล้านใจน้อย” ที่ใจน้อยก็
 เนื่องจากไม่ชอบให้ใครมาล้อเลียนตน จะเห็นได้ว่าท่านกล่าวเสียงคำอย่างมีระบบสัมพันธ์กัน
 ต่อเนื่องกันไป และให้ผู้อ่านเข้าใจถึงน้ำเสียงที่ขบขัน ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกขบขัน เนื่องจาก
 ต้องขบคิดถึงความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อ

เมื่อกล่าวถึงลักษณะของพระसारประเสริฐและเพื่อน ที่มีศิระษะล้าน ท่านได้กล่าวไว้ว่า

ข้าพเจ้าร่วมสนุกได้สักหน่อยก็ลากลับ เพราะรถราไม่มี จะต้อง
 ออกกำลังเดินเท้าจากบางซื่อมาบางรัก อยู่นานไม่ได้จะมีดคำ เมื่อ
 ข้าพเจ้าลาลงมาแล้วเหยี่ยวไปดูทางห้องรับแขกซึ่งเป็นที่เลี้ยงไก่สามอย่าง
 เห็นศิระษะคนใด ๆ อยู่ตรงช่องหน้าต่าง ข้าพเจ้าเป็นคนที่มีสายตาสั้น เมื่อ
 มองดูแต่ไกลเห็นศิระษะที่ผลุบโผล่อยู่ก็สังเกตจำไม่ได้ถนัดว่าใครเป็นใคร
 ว่าไหนเป็นของพระसारประเสริฐและไหนไม่ใช่ เพราะเป็นพิมพ์เดียว
เหมือนกันหมดมีซ้ำถึงสามคนช่างกระไรเหมือนกันจริง ๆ

(พื้นความหลังเล่ม๔:๒๔๓)

เสฐียรโกเศศเสียงที่จะกล่าวคำว่า หัวล้าน แต่กลับกล่าวอย่างเสียง ๆ เป็นที่รู้กันว่า พระ
 สारประเสริฐเป็นผู้มีศิระษะล้าน โดยให้เหตุผลที่ไม่สามารถแยกได้ว่าศิระษะของคนทั้งสามนั้นเป็น
 ของใครบ้างว่า เป็นพิมพ์เดียวกันหมดมีซ้ำถึงสามคน ช่างกระไรเหมือนกันจริง ๆ การกล่าว
 เสียงเช่นนี้ และการทำให้ผู้อ่านได้ขบคิดถึงความหมายที่ท่านต้องการสื่อ เมื่อกล่าวว่า พิมพ์
เดียวกัน อนุมานได้ว่าน่าจะหมายถึงหัวล้าน และประกอบกับเมื่อกล่าวว่า ช่างกระไร
เหมือนกันจริง ๆ ช่วยให้น้ำเสียงของเสฐียรโกเศศที่ล้อเลียน (เพื่อให้อ่านเกิดอารมณ์ขัน
 มากกว่าจะล้อเลียนอย่างจริงจังนัก) เนื่องจากประหลาดใจ ที่คนหัวล้านถึงสามคนมานั่งเรียงกัน
 เมื่อผู้อ่านเข้าใจถึงคำที่ท่านต้องการกล่าวแล้ว ผู้อ่านก็จะรู้สึกขบขัน มากกว่าที่จะกล่าวถึงคำว่า
 หัวล้านโดยตรง แต่ในปริบทนี้คนที่ไม่ทราบมาก่อนว่าพระसारประเสริฐเป็นผู้ที่มีศิระษะล้าน ก็
 อาจจะไม่เข้าใจ อาจจะไม่ขบขันก็เป็นได้

เมื่อกล่าวถึงเหตุผลที่ท่านเปลี่ยนการแต่งกายจากนุ่งกางเกงมาเป็นนุ่งผ้าม่วง ท่านก็ให้
 เหตุผลไว้ว่า

ล่วงมาแล้วอีกปี ข้าพเจ้าจึงเปลี่ยนจากนุ่งกางเกงมาเป็นนุ่งผ้าได้
 เพราะตอนนี้มีผู้หญิงสาวคนหนึ่งอยู่ในบ้าน สวยด้วย รับอาสา
 ให้ด้วยความเต็มใจ

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๐๘)

จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่าเมื่อเสฐียรโกเศศกล่าวถึง ภรรยาของท่าน ท่านจะไม่กล่าวคำว่า
 ภรรยาโดยตรง แต่จะกล่าวเลี่ยงคำว่าภรรยา อย่างมีนัยแฝงด้วยอารมณ์ขันและแสดงว่าอาจไม่
 เป็นจริงอย่างที่พูดด้วยการกล่าวว่า ผู้หญิงสาวคนหนึ่งอยู่ในบ้าน ก็ทำให้เกิดความกำกวมว่า
 เป็นลูกสาวหรือเป็นภรรยากันแน่ เพราะภรรยาคงจะไม่ใช่หญิงสาวแล้ว จึงเรียกว่ากล่าวตรงข้าม
 กับความจริง และท่านยังให้รายละเอียดอย่างมีอารมณ์ขันถึงผู้หญิงคนที่ท่านกล่าวถึงด้วยว่า
สวยด้วย ความจริงผู้อ่านอาจจะไม่ทราบว่ภรรยาของท่านสวยหรือไม่ แต่การที่ท่านพูดเช่นนี้ก็มี
 นัยว่าอาจจะไม่สวย แต่ท่านว่าสวย เพราะต้องการเอาใจภรรยา เพราะภรรยาอาสา
 นุ่งผ้าให้ และอาจจะแสดงให้เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีรักเดียว ใจเดียว (ตามประวัติท่านมีภรรยาคนเดียว) คนอื่นจะ
 เห็นภรรยาของท่าน สวยหรือไม่สวย ท่านก็ไม่สนใจ แต่ในความคิดของท่าน ภรรยาเป็นคนสวยหรือ
 อาจจะไม่สวย ท่านจึงกล่าวเป็นเชิงเย้าแหย่ เป็นเชิงเอ็นดูภรรยา ท่านจึงกล่าวเช่นนี้ การกล่าว
 เลี่ยงคำเช่นนี้ ส่งผลให้ผู้อ่านคิดตามไปด้วยจึงเกิดอารมณ์ขัน

๔.๑.๑.๓ การเล่นความหมาย

การเล่นความหมายในที่นี้ ผู้วิจัยหมายถึง การนำคำมาใช้ในความหมายที่ตรงข้ามกับ
 ความหมายที่ใช้กันโดยทั่วไป

เมื่อแสดงทัศนะถึงการแต่งกายของนางฟ้า ท่านได้แสดงทัศนะไว้ว่า

ข้าพเจ้าคิดว่า นางฟ้านางสวรรค์ที่นิยมกันว่า มีความงามเป็นอุดมคติ
 ไม่ต้องอับอายขายหน้าใคร เพราะไม่ได้ปกปิดร่างกายท่อนบนไว้แม้แต่น้อย
 เรื่องอับกลืนอับอายจึงไม่มี

(พื้นความหลังเล่ม๓:๔๘)

จากปริบทนี้ จะเห็นได้ว่าท่านใช้คำว่า **อับอาย** หมายถึง อายไม่กล้าสู้หน้า ชายหน้า (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๑๓๕๕) และนำคำนี้มาเล่นความหมายอีกด้วยคือ **อาย** หมายถึงกลิ้งก็ได้ หมายถึงชายหน้าก็ได้ ท่านจึงนำคำว่า **อาย** มาเล่นในปริบทนี้เพราะ **อับอาย** อาจจะมีหมายถึง กลิ้งที่อับๆ เนื่องจากไม่มีอากาศเข้า ดังที่ท่านใช้ว่า **อับกลิ้งอับอาย** เมื่อมีกลิ้งอับ ๆ ก็ จะเกิดความอาย ท่านก็จะใช้ว่า “ไม่ต้อง**อับอาย**ชายหน้า” การเล่นความหมายนี้ แสดงให้เห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ทางด้านภาษาเป็นอย่างดี และแสดงให้เห็นว่าคำคำหนึ่ง อาจจะมีหลาย ความหมาย เมื่อต้องการใช้ในความหมายใดก็จะนำคำอื่นมาประกอบให้ชัดเจนขึ้น ดังคำว่า **อาย** นี้ ถ้าจะใช้หมายถึง ชายหน้า ก็จะใช้คำว่า **ชายหน้า** มาประกอบเป็น **อับอายชายหน้า** ถ้าจะใช้ หมายถึง กลิ้ง ก็จะใช้ **อับ** เพื่อบ่งกลิ้ง เป็น **อับกลิ้งอับอาย** การใช้คำลักษณะนี้ก่อให้เกิดความ ขบขันได้เนื่องจากการเล่นกับความหมาย และทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ไปด้วยว่า คำคำหนึ่ง อาจจะมีได้หลายความหมาย เมื่อจะใช้ก็ต้องใช้ให้เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิด ควรนำ คำมาขยาย, มาประกอบ เพื่อบ่งให้ชัดเจนดังคำว่า **อับอายชายหน้า** หรือ **อับกลิ้งอับอาย** นี้

เมื่อกล่าวถึงสาเหตุที่เรียกเสมียนเดินท่ง ท่านได้กล่าวถึงเหตุผลไว้ว่า

ถ้าเป็นทางบกเมื่อจำเป็นจะต้องไปชั่งข้าวก็ต้องเดินตัดท่งไปจึงได้เรียก พนักงานเหล่านั้นว่า**เสมียนเดินท่ง** ท่งนี้หมายความว่าท่งนา ไม่ได้หมายความว่าถึงที่ใช้เป็นคำกริยา เพราะจะเดินท่งมันก็แยเท่านั้นเอง

(พื้นความหลังเล่ม๔:๒๑๑)

จากตัวอย่างนี้ เสฐียรโกเศศเล่นความหมายของคำว่า **ท่ง** โดยให้ความหมายว่าหมายท่งนา เป็นคำนาม ไม่ใช่คำว่า **ท่ง** ที่เป็นคำกริยา หมายถึง ชี้ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖: ๕๓๔) การ เล่นความหมายของคำเช่นนี้ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกขบขันได้อย่างดีเยี่ยม เนื่องจากไม่ได้คิดถึง ความหมายที่แปลว่าถ่ายอุจจาระมาก่อน เมื่อผู้อ่านนึกถึงความหมายของคำว่า **ท่ง** ที่เป็นคำกริยา ก็ทำให้เกิดความรู้สึกขบขันขึ้น และยังผู้เขียนกล่าวขยายความเพิ่มเติมอีกว่า **เพราะจะเดินท่งมัน ก็แยเท่านั้นเอง** ส่งผลให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันมากขึ้นไปอีก เนื่องจากอนุมานได้ว่า ถ้าแปลคำว่า **ท่ง** คือไปอุจจาระ แล้ว **เสมียนเดินท่ง** ก็จะหมายถึง เสมียนที่เดินอุจจาระ ก็จะ **แยเท่านั้นเอง** เพราะ เป็นกริยาที่คนทั่วไปไม่ประพฤติกัน

เมื่อกล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับตรุษจีน แล้วกล่าววอกนอกเรื่อง ท่านได้ให้เหตุผลไว้ว่า

เล่ามาถึงตรงนี้ นึกอะไรขึ้นได้อีกนิดหนึ่ง แม่จะออกนอกทางเรื่องตรุษจีน มาไกล ก็ **“ช่างหิวมัน”** ด้วยเล่าตามสบายใจ เพราะเป็นเรื่อง “เกิดจากใจ ไม่ใช่เกิดจากหิว” (ภาษาสมัยใหม่)

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๒๓)

ช่างหิวมัน ในบริบทนี้ใช้เป็นสำนวนหมายถึง ปล่อยไปตามเรื่องตามราว ไม่สนใจ และ เสฐียรโกเศศนำคำว่า **ช่างหิวมัน** มาเล่นความหมายของคำตรงตามตัวอักษรอีกด้วยคือ **ช่างมัน** ไม่ต้องไปสนใจ **หิว** เพราะเรื่องที่เล่านั้นมาจากใจของท่าน ไม่ใช่มาจากหิว ดังที่ท่านกล่าวว่า **เล่าตามสบายใจ** เพราะเป็นเรื่อง **เกิดจากใจ ไม่ใช่เกิดจากหิว** การเล่นความหมายของคำให้ตรงตามตัวอักษรทำให้แปลกไปจากความหมายที่ใช้เป็นสำนวน จะช่วยเราให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขันขึ้น

๔.๑.๑.๔ การขยายความ

การขยายความ คือการให้รายละเอียดโดยการขยายความข้อความข้างหน้า หรืออธิบายให้ ความหมายถึงคำที่กล่าวนั้นให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขัน ดัง ตัวอย่างเช่น

เมื่อเล่าถึงประสบการณ์เมื่อครั้งเคยไปดูประกวดนางงาม ท่านได้เล่าไว้ว่า

ข้าพเจ้าก็เคยไปดูกับเขาด้วยคนหนึ่งในกลุ่มพวกที่เป็นศาสตราจารย์ แทบทั้งนั้นได้ดูเพียงครั้งเดียวเพราะไม่รู้ภาษาจึงเข้าไปนั่งใกล้ ๆ ทางเดิน ต่อจากเวทีของนางงาม ซึ่งลู่กลางหลายคน จะเดินนวนายมาให้ดูชม แต่ศาสตราจารย์คนหนึ่งในพวกของเรามีความชำนาญเมตตาเตือน ข้าพเจ้าว่า “อย่านั่งให้มันใกล้ชิดนักไม่ดี อาจถูกมันโกงลู่กลางมาใกล้หน้า ได้” ข้าพเจ้าจึงถอยห่างมานั่งดูอยู่ในที่อันสมควร แต่ไม่ถึงกับห่างมากนัก เพราะเกรงจะเสียโอกาสไป

(พื้นความหลังเล่ม๓:๕๑)

จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่า เมื่อมีผู้เตือนท่านแล้วว่านั่งข้างหน้าใกล้เวทีนักไม่ดี เสฐียรโกเศศก็ย้ายมานั่งที่อื่น โดยกล่าวว่ามานั่งใน **ที่อันสมควร** โดยขยายความถึงที่อันสมควรไว้ว่า **แต่**

ไม่ถึงกับห่างมากนัก เพราะเกรงจะเสียโอกาสไป การกล่าวขยายความเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันขึ้น เนื่องจากการนั่งใกล้เวที จะทำให้มีโอกาสเห็นรูปร่างลักษณะของนางงามได้ชัดเจน บางครั้งนางงามก้าวเดินก็จะเกิดอาการวับ ๆ แวม ๆ บางครั้ง อาจถูกมันโกงลุ่นล่งมาใกล้หน้า คือก้นหรืออวัยวะเพศหรือขาอ่อนมาใกล้หน้า ท่านจึงนั่งห่างออกมา แต่ท่านก็เขียนขยายเพื่อให้ขบขันว่า **ไม่ถึงกับห่างมากนัก เพราะเกรงจะเสียโอกาสไป** คือ โอกาสที่เห็นของสวย ๆ งาม ๆ หรืออะไร ๆ ที่ควรจะเห็น แต่แท้จริงท่านไม่ได้หมายความว่าตามที่กล่าวไว้ เนื่องจากผู้ชายจะถือว่ามีฐานะเป็นของสูง ไม่ควรที่ของที่ต่ำกว่า (ในที่นี้อาจหมายถึง ก้นหรืออวัยวะเพศหรือขาอ่อน) จะมาอยู่สูงกว่าศีรษะ เพราะจะทำให้ไม่เป็นมงคล แต่ที่ขยายความก็เพื่อให้ขบขันเท่านั้น เพราะถ้าท่านต้องการเห็นสิ่งวับ ๆ แวม ๆ ก็คงจะไม่เปลี่ยนที่นั่ง การกล่าวเช่นนี้เพียงเพื่อกล่าวให้ตรงข้ามกับบุคลิกภาพของท่าน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขัน นอกจากการขยายความจะช่วยให้เกิดความขบขันขึ้นแล้ว ท่านยังกล่าวถึงความว่า **ศาสตราจารย์คนหนึ่ง**ในพวกของเรามีความชำนาญ คำว่า **ชำนาญ** ในที่นี้สื่อให้นัยให้เข้าใจว่า ศาสตราจารย์ท่านนี้เคยดูการประกวดนางงามอยู่บ่อยๆ ช่วยให้ความรู้สึกขบขัน ต่างกับท่านที่เคยไปดูเพียงครั้งเดียว และนอกจากนี้เมื่อท่านกล่าวถึงคำว่า **เมตตา** ในที่นี้อาจสื่อให้นัยที่ขัดกับความเป็นจริง ศาสตราจารย์ท่านนั้นอาจจะไม่ได้รู้สึกเมตตา แต่อาจเห็นว่าเสฐียรโกเศศแสดงอาการงอแงๆ ทำให้เข้าใจอุปนิสัยของท่านว่าต้องไม่ชอบเรื่องเช่นนี้แน่ จึงกล่าวเตือนไว้ เมื่อเสฐียรโกเศศใช้การขยายความ กล่าวถึงความ และใช้คำที่ขัดแย้งกับความที่กล่าวช่วยเสริมให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขบขันขึ้น

เมื่อบรรยายประสบการณ์ที่เคยพบเห็นแม่ค้าทำขนมจีน ท่านได้บรรยายไว้ว่า

ที่กล่าวว่า ค่อนข้าง ข้าพเจ้าหมายถึง ค่อนข้าง มึฉะนั้นมันจะ ลามปาม ไปถึงต้น แขน ซึ่ง อยู่ใกล้รักแร้ด้วย ผลสมน้ำพริกซึ่งกล่าวนี้

(พื้นความหลังเล่ม๑:๓๘)

เมื่อเสฐียรโกเศศกล่าวถึงคำว่า **ค่อนข้าง** ผู้อ่านก็ไม่ได้คิดว่าจะเป็นแขนท่อนบนหรือท่อนล่าง แต่ท่านได้กล่าวขยายความของคำว่า **ค่อนข้าง** ต่อไปว่า **ข้าพเจ้าหมายถึงแขนท่อนล่าง** **มึฉะนั้นมันจะลามปามไปถึงต้นแขน ซึ่งอยู่ใกล้รักแร้ด้วย** เมื่อผู้อ่านคิดไปถึงรักแร้ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้อ่านไม่ได้คาดถึงมาก่อนทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกขบขันขึ้น พร้อมทั้งให้ความรู้สึกถึงเกี่ยวไปด้วยในขณะเดียวกัน เพราะจินตนาการได้ว่าคราบเหงื่อไคลที่อยู่ใกล้รักแร้ อาจไปผสมกับของกินเมื่อนึกเห็นภาพก็พาลคลื่นเหียนอาเจียนได้

เมื่อกล่าวถึงตุ๊กตาเจ้าพรหมณ์ ที่ยังมีอยู่ในชนบทสำหรับตั้งบูชาถวายเจ้าศาลเทพารักษ์ ท่านได้กล่าวไว้ว่า

ส่วนตุ๊กตาเจ้าพรหมณ์ก็ยังมีอยู่ตามชนบท เคยเห็นเขาเอาไปตั้งบูชาถวายเจ้าตามศาลเทพารักษ์เพื่อแก้บน เป็นต่างว่าถวายผู้หญิงให้เป็นนางบำเรอคือเป็นสาวรับใช้ท่าน ถ้าไม่ทราบเรื่องก็อาจเข้าใจกลายเป็นว่าเจ้าเทพารักษ์ชอบเล่นตุ๊กตาไป

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๘๒)

เสฐียรโกเศศได้ขยายความถึงความหมายของคำว่า นางบำเรอ คือเป็นสาวรับใช้นอกจากนี้ท่านยังกล่าวต่อไปอย่างมีอารมณ์ขันอีกว่า ถ้าไม่ทราบเรื่องก็อาจเข้าใจกลายเป็นว่าเจ้าเทพารักษ์ชอบเล่นตุ๊กตาไป ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขัน เนื่องจากผู้อ่านอาจไม่ได้นึกถึงสิ่งที่ท่านกล่าวถึงมาก่อน เพราะตุ๊กตาโดยทั่วไปมักจะมียิวว่า เป็นของเล่นของเด็กผู้หญิง ถ้าคนไม่เข้าใจก็จะนึกว่าเทพารักษ์ชอบเล่นตุ๊กตาซึ่งจะขัดกับความตั้งใจเดิมที่คนถวายไว้เป็นสาวรับใช้

๔.๑.๑.๕ การใช้สำนวน

การใช้สำนวนในเรื่อง พื้นความหลัง ที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขันก็คือ การตั้งข้อสังเกตสำนวนที่กล่าว และการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสำนวนที่กล่าวเช่น

เมื่อบรรยายถึงประสบการณ์ที่เคยเดินทางไปที่วนอุทยานที่เรียกว่าช่อง แล้วเกิดฝนตกท่านได้เล่าไว้ว่า

เราเดินทางในตอนบ่าย เมื่อผ่านทับเที่ยง ซึ่งเป็นที่ตั้งจังหวัดตรังในบัดนี้ไปแล้ว ก็ถึงที่แห่งหนึ่งเป็นวนอุทยานเรียกว่าช่อง ซึ่งเป็นช่องเขาระหว่างตรังและพัทลุง กะไว้ว่าจะแวะหยุดพักชมดูน้ำตกและภูมิประเทศสักครู่แล้วจึงจะเดินทางต่อไป แต่แล้วเราก็ไม่มีโอกาสจะได้ดูชม เพราะเมื่อไปถึงที่ช่อง ฝนตกกระหน่ำอย่าง ลิมหูลิมตาไม่ขึ้น (ทำไมหูลิมได้ก็ไม่ทราบ)

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๓๗)

สำนวน **ลิมหูลิมตาไม่ขึ้น** ในที่นี้แม้ว่าผู้เขียนจะใช้สำนวนนี้หมายถึง ฝนตกหนักมาก แต่ความขบขันที่เกิดขึ้นเกิดจากสำนวนนี้มาจากการประกอบคำ **ลิม** กับ **หูลตา** ซึ่งเป็นคำซ้อนที่มีความหมายเป็นไปในทำนองเดียวกัน และหมายถึง **ตา** เท่านั้น เกิดเป็นสำนวน **ลิมหูลิมตา(ไม่ขึ้น)** เสฐียรโกเศศจึงได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสำนวนที่กล่าวว่า **ทำไมจึงลิมได้ก็ไม่ทราบ** เพื่อให้ผู้อ่านขบขัน เพราะคิดตามหลักความเป็นจริงว่า ลิมหูลไม่ได้ แต่ลิมตาได้ แสดงถึงอารมณ์ขันของท่าน จากความเป็นคนช่างสังเกต นำเอาคำซ้อน (ที่ประกอบในสำนวน) มาตั้งข้อสังเกต เนื่องจากคนทั่วไปจะไม่ค่อยได้สังเกตคำเหล่านี้ เพียงแต่ใช้ตาม ๆ กันมาเท่านั้น การตั้งข้อสังเกตสำนวนเช่นนี้ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกขบขันขึ้น

เมื่อกล่าวถึงเรื่องกระดุมในอดีต ท่านได้กล่าวไว้ว่า

ส่วนลูกดุมเสื้อ ๕ เม็ด ถ้าไม่อยากใช้ดุมสามัญซึ่งทำด้วยกระเบื้องถ้วยรูปกลมๆ จะทำด้วยทองคำเป็นรูปต่างๆ ก็ได้ แต่ไม่สู้แพร่หลายนัก ภายหลังห้างกรราเลียดฝรั่งช่างทองที่ปากถนนแพรงนราสารพาศาสตร์ คิดทำลูกดุมกาไหล่ทองด้านหน้าลงยาสีต่าง ๆ เป็นรูปดวงตาไปรษณียากรไทยและรูปธนบัตรไทยราคาต่าง ๆ และจะมีรูปเป็นอย่างอื่นอีกหรือไม่ จำไม่ได้ คนก็นิยมใช้กัน เพราะราคาลูกดุมชุดหนึ่ง ๕ เม็ด ไม่แพง "**หูลี**" เหมือนของห้างแบดแมนสมัยนั้น ซึ่งเป็นห้างลือชื่อว่ามิของแปลก ๆ ดี ๆ แต่ราคาแพงมากที่สุด **ทำไมจึงใช้สำนวนว่า "หูลี" ก็ไม่ทราบ**

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๐๓)

สำนวน **หูลี** หมายถึง มากเหลือเกิน (ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๑๒๙๘) เสฐียรโกเศศได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับสำนวนนี้ว่า **ทำไมจึงใช้สำนวนว่า "หูลี" ก็ไม่ทราบ** แสดงถึงอารมณ์ขันของท่านที่เป็นคนช่างสังเกต และผู้อ่านจะเกิดความรู้สึกขบขันเมื่อคิดตามหลักความเป็นจริงว่า หูลีไม่สามารถชี้ได้ ส่งผลให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันได้อย่างดี

เมื่อบรรยายถึงเรื่องที่ท่านและเพื่อนเกิดอารมณ์รุ่มกุ่มกั๊กกั๊ก เมื่ออยู่กับนางสาวไซฟูก ท่านได้บรรยายไว้ว่า

ขณะนั้นเราทั้งสองเกิดอารมณ์รุ่มกุ่มกั๊กกั๊กด้วยฤทธิ์ราคาะยินดี ถึงเป็นเทวดาก็ยากที่จะระงับไว้ได้ อันที่จริงเทวดายิ่งตัวดีกว่ามนุษย์ในเรื่องเหล่า

นี่ มนุษย์ต่างหากที่เขย่งเอาอย่างเทวดา เพราะด้วยเหตุดังนี้ เป็นเครื่องบังคับให้เรามีอาการลวนลามเกิดละลาบละล้วงจับนั้นถูกนี้เป็นพัลวัน เขาคือนางสาวไซฟูกก็ปิดป้องเป็นทำนองนางเอกในเรื่องละคร แต่กิริยาท่าทางที่แสดงออกของจริงไม่น่าเอ็นดูเหมือนอย่างนางละครที่แสดงบนเวที ซึ่งมีท่วงทีที่ประกอบอุดมคติเป็นศิลปะแล้ว ส่วนของจริงเป็นไปตามลักษณะที่เป็นจริงมากกว่า ที่ปิดป้องเช่นนี้ไม่ใช่ไม่เต็มใจก็หาไม่ ถ้าไม่ยอมด้วยความเต็มใจ ก็ไม่จำเป็นจะต้องปิดป้อง อาจตบหน้าผู้ที่ลวนลามเข้าชาติใหญ่ก็ได้ เพราะขณะนั้นเห็นช่างเท่าหมู่เท่านั้น ส่วนของเรามีลักษณะที่เป็นของจริงตามธรรมชาติ ซึ่งเรียกกันว่าอย่าง**เจ้าชู้ยักษ์** นี่ก็อีกอะไร ๆ ที่ไม่ดีด้วยเห็นว่ากั๊กพะ เรา ก็ยกให้เป็นสมบัติยักษ์ ความจริงก็เป็นสมบัติของคนเรานี่เอง

(พื้นความหลังเล่ม๓:๔๔)

สำนวน **เจ้าชู้ยักษ์** หมายถึง ผู้ชายที่เข้าเกี่ยวผู้หญิงโดยใช้วิธีพรวดพราดเข้าถึงตัวไว้คว้าจับต้องหักหาญผู้หญิงเอาด้วยกำลังของตน แสดงกิริยาท่าทางทำนองเดียวกับยักษ์ที่กล่าวในเรื่องที่โฆษณแสดง (ขุนวิจิตรมาตรา, ๒๕๔๑:๑๕๐) จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่า ผู้เขียนทราบที่มาของสำนวนนี้ได้เป็นอย่างดีที่ท่านแสดงความคิดเห็นไว้ว่า **นี่ก็อีกอะไร ๆ ที่ไม่ดีด้วยเห็นว่ากั๊กพะ เรา ก็ยกให้เป็นสมบัติยักษ์ ความจริงก็เป็นสมบัติของคนเรานี่เอง** การที่ท่านแสดงความคิดเห็นถึงการกล่าวถึงสำนวนนี้ เป็นเพราะท่านเข้าใจเป็นอย่างดีว่าธรรมดา คนก็จะไม่ค่อยชอบยักษ์เพราะมีนิสัยกั๊กพะเลวทราม เมื่อคนเกิดมีความประพฤติเช่นนี้ จึงโยนความผิด โยนอุปนิสัยที่ไม่ดีไปให้ยักษ์ ทั้ง ๆ ที่คนเป็นผู้กระทำอาการเหล่านี้

จากการศึกษาการใช้อารมณ์ขันในเรื่อง **พื้นความหลัง** จะเห็นได้ว่า เสฐียรโกเศศ มีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างได้อย่างดียิ่ง นอกจากจะใช้ภาษาได้อย่างชัดเจนด้วยการใช้คำซ้ำ สำนวน และประโยคยาวแล้ว ท่านยังมีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ซับซ้อนให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสและเกิดความขบขันมากยิ่งขึ้นทั้งจากการใช้คำ การเลียงคำ การเล่นความหมาย การขยายความ การใช้สำนวน

การใช้คำทั้งคำง่าย ๆ ที่คนทั่วไปเข้าใจเป็นอย่างดี การใช้คำขัดแย้งทั้งคำต่างระดับและต่างความหมาย และการใช้ภาษาปากอยู่ในบริบทที่เหมาะสม ช่วยให้ผู้อ่านคล้อยตาม เกิด

จินตนาการเห็นภาพกริยาอาการที่ตลกขบขัน อีกทั้งการใช้คำเหล่านี้ยังสร้างความเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ช่วยสื่อเรื่องราวที่ขบขันอยู่แล้ว ให้ขบขันมากยิ่งขึ้น

การเลี่ยงคำโดยไม่กล่าวถึงคำที่ต้องการจะสื่อโดยตรง แต่บรรยายอย่างอ้อมค้อม และกล่าวอย่างกำกวม ช่วยสร้างความขบขันให้กับผู้อ่านได้อย่างดียิ่ง เพราะผู้อ่านต้องขบคิดถึงสิ่งที่ต้องการจะสื่อ แต่ท่านไม่กล่าวโดยตรง และเมื่อผู้อ่านสามารถคิดได้ถึงสิ่งที่ท่านต้องการกล่าวในตอนหลัง ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันมากยิ่งขึ้น

การเล่นความหมาย โดยการนำคำมาใช้ในความหมายที่ตรงกันข้ามกับคำที่ใช้กันทั่วไป บางครั้งผู้อ่านไม่ได้คาดถึงความหมายของคำที่ท่านกล่าวมาก่อน แต่เมื่ออ่านแล้วสามารถนึกได้ถึงความหมายของคำนั้น ทำให้ผู้อ่านขบขันมากยิ่งขึ้น

การขยายความโดยการให้รายละเอียด ในสิ่งที่ต้องการกล่าวโดยละเอียดทั้งการขยายความข้อความข้างหน้า และอธิบายความหมายของคำที่กล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกขบขันในสิ่งที่ท่านต้องการสื่อ เนื่องจากผู้อ่านอาจจะไม่ได้คิดถึงสิ่งที่ท่านกล่าวอย่างลึกซึ้ง แต่เมื่อท่านขยายความโดยให้รายละเอียดอย่างกระจ่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเมื่อได้รับรู้รายละเอียดที่ท่านขยายความเกิดความขบขันมากยิ่งขึ้น

การใช้คำทั้งคำง่าย คำขัดแย้งทั้งคำต่างระดับและต่างความหมาย และคำภาษาปาก การเลี่ยงคำ การเล่นความหมาย การขยายความ การใช้สำนวน ด้วยการวางในบริบทที่เหมาะสม ประกอบกับการแฝงน้ำเสียงที่ขบขัน ล้อเลียน หยอกเย้า ทำให้เรื่องที่ท่านกล่าวเหมือนเป็นสิ่งที่จริงจัง กลายเป็นเรื่องที่ไม่จริงจังไป ช่วยให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันได้อย่างดียิ่ง เมื่อถ่ายทอดความรู้ทั้งเกี่ยวกับชีวประวัติ สภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ฯลฯ และถ่ายทอดเหตุการณ์ที่ขบขันอยู่แล้วให้ขบขันมากยิ่งขึ้น สะท้อนให้ผู้อ่านเห็นถึงความสามารถทางการใช้ภาษา และแสดงความเป็นปราชญ์ของท่านผ่านการใช้ภาษาที่ท่านสามารถเลือกใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบท และยังสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของนักปราชญ์อย่างเสฐียรโกเศศ ที่มีอารมณ์ขันซ่อนอยู่ภายในตัวลึก ๆ ดังจะเห็นได้จากการใช้ภาษาบางลักษณะคือ การเลี่ยงคำและการเล่นความหมาย ให้ผู้อ่านต้องขบคิด จึงจะรู้สึกขบขันไม่ใช่ความขบขันที่สื่อตรง ๆ แต่ผู้อ่านต้องใช้ความคิด และขบคิดในสิ่งที่ท่านกล่าวจึงจะขบขัน ความขบขันที่ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่านเรื่อง **พื้นความหลัง** ชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่อง **พื้นความหลัง** ตั้งแต่ต้นจนจบ

๔.๑.๒ การเสียดสี

นักวรรณคดีของโลกตะวันตก ได้อธิบายถึงการเขียนแบบเสียดสี (satire) คือ ศิลปะการเขียนแบบหนึ่งซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างทัศนวิพากษ์วิจารณ์กับอารมณ์ขัน (humour) และคำคม (wit) โดยมีจุดประสงค์จะปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องผิดพลาดต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

(Thrall and Hibbard อ้างถึงใน ไกล์รุ่ง อามระดิษ , ๒๕๓๓:๒๑๖)

นอกจากเสฐียรโกเศศจะให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แล้ว จะเห็นได้ว่าในเรื่อง **พื้นความหลัง** ท่านได้กล่าววิพากษ์วิจารณ์สังคมไว้ด้วย ด้วยการเสียดสีเชิงขบขัน เพื่อมิให้ผู้ที่ถูกตำหนิเกิดความอับอาย เสฐียรโกเศศจะใช้วิธีการเสียดสีโดยการกล่าวตรงข้ามกับความเป็นจริงที่ต้องการเสนอ นำการกระทำที่ไม่ถูกต้องมาเขียนยกย่องชื่นชมแทนการตำหนิ เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วก็จะเข้าใจว่าเสฐียรโกเศศกำลังตำหนิ มิใช่ชมอย่างจริงจัง วิธีการเขียนตรงข้ามกับความจริงเช่นนี้ จึงก่อให้เกิดความขบขันที่เกิดจากการแฝงนัยด้วยการเสียดสี เป็นการเสียดสีเชิงขบขัน จึงไม่ทำให้ผู้ถูกวิจารณ์หรือถูกตำหนิโกรธแค้นท่าน

เมื่อท่านต้องการเสียดสีพวกคนไทยที่รับวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยเสื้อฝ้ายน้อยชิ้น หรือเสื้อผ้าที่แลลลอดเห็นผิวจากตะวันตก ท่านก็จะเขียนตรงข้ามกับความคิดของท่านดังนี้

ข้าพเจ้าเห็นพ้องกับสมัยใหม่อีกว่า ที่สวมเสื้อแหวะอกให้มาก ๆ หรือใส่เสื้อแบบ “ซีทรู” ด้วยมีน้ำใจอันกว้างขวางนั้น ดีเหลือเกิน เพราะมีช่องทางให้ได้รับอากาศสดชื่นจากภายนอก ก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่มีอับอาย คนที่ใส่เสื้อผ้าไว้หมดต่างหากที่อับอาย

ข้าพเจ้าคิดว่านางฟ้านางสวรรค์ที่นิยมกันว่า มีความงามเป็นอุดมคติ ไม่ต้องอับอายขายหน้าใคร เพราะไม่ได้ปกปิดร่างกายท่อนบนไว้แม้แต่น้อย เรื่องอับกลืนอับอายจึงไม่มี เป็นอันว่านางฟ้าเป็นผู้นำสมัยตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว นางมนุษย์เพิ่งจะรู้สึกตัว และเอาอย่างกันแพร่หลาย ก็แต่ในยุคปรมาณูนี้ ตามสมัยช้ามากเพราะเพิ่งจะมี “ท้อปเลส” คือลุนบนกันโนเร็ว ๆ นี้เอง ความจริงตั้งแต่ไหนแต่ไรมา นับตั้งแต่สมัยครั้งบรมสมกับปี่ผู้หญิงหรือผู้ชายก็ท้อปเลสด้วยกันทั้งนั้น หญิงชาวเกาะบาฮาลีนาก็นำหน้าในหมู่มนุษย์ด้วยพวกหนึ่ง โดย

ได้เอาแบบอย่างนางฟ้ามาแล้วนาน แต่ถูกผู้นำหัวเก่าบังคับไม่ให้ห้อปเลส เพราะหวง จึงกลายเป็นถอยหลังเข้าคลองไป ก่อนนี้เมื่อยังไม่ห้ามก็ไม่อับอาย มาอับอายต่อเมื่อห้ามไม่ให้ห้อปเลส ฝรั่งเศสนักทัศนจักรบงกันรู้ว่า น่าเสียดายเต็มที่ที่ไม่รักชาววัฒนธรรมของเดิมเอาไว้ มาเกิดให้เราเอาอย่างวัฒนธรรมสมัยใหม่ เป็นความก้าวหน้า มาแต่งตัวตามแบบนางฟ้ากันดีกว่า

(พื้นความหลังเล่ม๓:๔๘)

เสฐียรโกเศศเสียดสีผู้ที่รับวัฒนธรรมตะวันตก ในด้านการแต่งกายที่ชอบแต่งตัวตามแบบฝรั่ง โดยเฉพาะผู้หญิงที่ชอบแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าน้อยชิ้น โดยใช้คำและวลีที่กล่าวตรงข้ามกับความคิดของท่านว่า เห็นพ้อง น่าใจอันกว้างขวาง ดีเหลือเกิน ผู้ไม่มีอับอาย ผู้นำสมัย มาเกิดให้เราเอาอย่างวัฒนธรรมสมัยใหม่เป็นความก้าวหน้า คำและวลีที่กล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ท่านได้กล่าวสนับสนุน เห็นด้วยกับการแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าน้อยชิ้น ว่าเป็นความก้าวหน้า และยกย่องผู้หญิงที่ชอบใส่เสื้อแหวกอก และใส่เสื้อบาง ๆ เป็นผู้ที่ทำถูกต้องแล้ว แสดงถึงความเป็นผู้มีน้ำใจกว้างขวาง ทั้งยังไม่ทำให้เกิดกลืนอับกลืนอาย โดยตำหนิคนที่แต่งตัวผิดคิดต่างหากถึงเป็นผู้ที่ต้องอับอาย การเสียดสีเชิงขบขัน กล่าวตรงข้ามกับความคิดของท่านทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันได้อย่างดี อีกทั้งท่านยังให้เหตุผลสนับสนุนการกระทำของผู้หญิงไทยให้รับรับวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ เพราะแสดงถึงความมีอารยธรรมที่เจริญก้าวหน้า โดยยกเหตุผลสนับสนุนว่า การแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าน้อยชิ้นนี้มีมานานแล้ว และดำเนินว่าพวกมนุษย์เพิ่งจะมาเอาเป็นแบบอย่างกันอย่างแพร่หลาย และกล่าวถึงหญิงชาวเกาะบาหลิที่นำหน้าในหมู่มนุษย์ด้วยพวกหนึ่ง เพราะแต่งตัวน้อยชิ้นมาก่อน แต่ถูกผู้นำหัวเก่าบังคับไม่ให้ห้อปเลสเพราะหวง จึงกลายเป็นถอยหลังเข้าคลองไป การยกย่องข้อดีถึงการแต่งตัวเปิดเผยว่าแสดงถึงความเป็นผู้มีใจกว้าง และไม่เกิดมีกลืนอับกลืนอายนั้น และแสดงถึงความมีอารยธรรม เป็นเหตุผลที่ผู้อ่านรู้ว่าเหตุผลที่ท่านกล่าวนั้นตรงข้ามกับความคิดของท่าน แท้ที่จริงแล้วท่านต้องการเสียดสีโดยกล่าวให้เห็นเป็นเรื่องขบขันไปมากกว่าจะสนับสนุนให้ทำจริง ๆ

หรือเมื่อกล่าวเสียดสีคนไทยที่มีพฤติกรรมการรับวัฒนธรรมตะวันตกในด้านการแต่งกายตามสมัยมาใช้ในวัฒนธรรมของตนเอง โดยเห็นว่าเป็นของดี แสดงถึงความทันสมัย ท่านก็จะเขียนสนับสนุนการแต่งกายที่นำสมัยนี้ดังนี้

นึกขึ้นได้ถึงกระโปรงไมโครสเก็ท ก็หันไปถามบุตรสาวคนที่เป็นมารดา

ของหลานสาวคนซึ่งจะขึ้นเครื่องบิน ว่ากระโปรงแบบไม่ใคร่สีกัดกับกระโปรงมินิสีกัด มีความแตกต่างกันอย่างไร บุตรสาวตอบทันทีว่ากระโปรงไม่ใคร่สีกัดสั้นเหนือเข้าขึ้นไป ๘ นิ้ว ส่วนกระโปรงมินิสีกัดสั้นเหนือเข้าขึ้นไปเพียง ๔ นิ้วเท่านั้น ข้าพเจ้าบอกว่า มองดูผู้หญิงที่เดินผ่านไปมา ไม่เห็นใครนุ่งไม่ใคร่สีกัดสักคนเดียว บุตรสาวข้าพเจ้าตอบว่ายังไม่มีเข้ามาในเมืองไทย แปลกจริงของดี ของฝรั่งอย่างนี้เราเคยริบรับเอาเข้ามาเป็นวัฒนธรรมของเราทันที นี่ทำไมจึงล่าช้าสมัยเช่นนี้

(พื้นความหลังเล่ม๓:๕๐)

จากตัวอย่างนี้ เสฐียรโกเศศเสียดสีโดยกล่าวตรงข้ามกับความเป็นจริงว่า **แปลกจริงของดี ๆ ของฝรั่งอย่างนี้เราเคยริบรับเอาเข้ามาเป็นวัฒนธรรมของเราทันที นี่ทำไมจึงล่าช้าสมัยเช่นนี้** ในเรื่อง **พื้นความหลัง** เสฐียรโกเศศจะใช้บริบทนี้ ดูเหมือนจะกล่าวสนับสนุนให้ผู้หญิงไทยริบรับวัฒนธรรมการแต่งกายของคนตะวันตกเข้ามาใช้ แต่ความเป็นจริงท่านก็ไม่ได้มีความคิดดังเช่นที่กล่าว แต่กล่าวตรงข้ามกับความคิดจริง ๆ ของท่าน เพื่อเสียดสีพฤติกรรมของคนไทยที่ชอบรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาใช้กันอย่างรวดเร็วแพร่หลาย โดยกล่าวให้เห็นเป็นเรื่องขบขันไปมากกว่าจะสนับสนุนให้ทำจริง ๆ

เมื่อเสฐียรโกเศศกล่าวเสียดสีสมาคมเท่งไ้จีน ที่ตั้งอยู่บริเวณหน้าบ้านของท่าน ที่ชอบเปิดเพลงเสียงดัง ท่านกล่าวเสียดสีการกระทำที่เกิดขึ้นว่า

ที่ตรงหน้าบ้านข้าพเจ้า บัดนี้เป็นสมาคมเท่งไ้จีนชาวแต่จี๊ สมาคมนี้เวลากลางคืนมักมีการเลี้ยงรื่นเริงกันบ่อย ๆ เนื่องในการฉลองเรื่องแต่งงานของเขา เสียงดนตรีทำนองเพลงไทยสากลบรรเลงประโคมอยู่อย่างครึกครื้น เพียงเท่านั้นก็พอทำเนา ยังมีเครื่องขยายเสียงด้วย ดูเหมือนจะเปิดให้ดังที่สุด ยิ่งดังเท่าใดก็ยิ่งดี เพื่อเอื้อเพื่อแผ้วแผ่ด้วยความสงสารแก่คนอื่น เขาจะได้ฟังด้วยอย่างสบายหู คราวนี้ถึงตอนกล่าวสุนทรพจน์เนื่องในโอกาสงานมงคลสมรส ท่านทั้งหลายก็ทราบกันดีแล้วว่า “แจ็กปราศรัยเหมือนไทยดีกัน” เสียงที่ปราศรัยซึ่งออกจากปากลำโพงเครื่องขยายเสียงก็ได้ยินดังลั่นเกินกว่าปกติ เพื่อชาวบ้านร้านถิ่นที่หูหนวก จะได้มีส่วนร่วมฟังสุนทรกถาอันรื่นหูนั้นด้วย โดยตั้งใจฟังหรือไม่ตั้งใจฟังก็ตามที่

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๕)

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศเสียดสีพฤติกรรมของของชาวจีนที่ชอบมาจัดงานรื่นเริงกันที่สมาคมแห่งไช่จิ้น ที่ตั้งอยู่บริเวณหน้าบ้านของท่าน โดยกล่าวตรงข้ามกับความรู้สึกที่แท้จริง เพื่อเสียดสีล้อเลียนพฤติกรรมของชาวจีนที่มาจัดงานที่สมาคมแห่งไช่จิ้นว่า **เอื่อเพื่อเผื่อแผ่ ยิ่งดั่งเท่าใดก็ยิ่งดี อย่างสบายหู สุนทรภณอันรื่นหู** การกล่าวยกย่องการกระทำที่ไม่ถูกต้องเช่นนี้ เป็นสิ่งที่ดีเป็นสิ่งที่ถูกต้องเป็นประโยชน์ ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความขบขัน

อารมณ์ขันด้วยการเสียดสี เป็นวิธีการกล่าวชมด้วยการกล่าวตรงข้ามกับความเป็นจริงและน้ำเสียงมีนัยเสียดสี ช่วยให้ผู้ที่กระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่เหมาะสม ไม่เกิดความรู้สึกต่อต้านหรือโกรธแค้นผู้ที่กล่าวมากนัก และอาจคิดหาทางแก้ไขสิ่งที่ไม่เหมาะสมนั้น

จากการศึกษาการใช้ภาษาที่สื่ออารมณ์ขันทั้งการใช้คำ การเลียงคำ การขยายความ การใช้สำนวน และกลวิธีการเสียดสีช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกขบขันได้อย่างดียิ่ง สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของเสฐียรโกเศศที่เป็นผู้ที่มีอารมณ์ขันอยู่เสมอ แต่จะเห็นได้ว่าอารมณ์ขันที่ท่านใช้ในเรื่อง **พื้นความหลัง** นั้น บางแห่งผู้อ่านต้องขบคิดอย่างมาก จึงจะรู้สึกถึงความขบขันนั้น ๆ เนื่องด้วยความเป็นนักปราชญ์ของท่านที่มีความคิดอย่างลุ่มลึกเป็นระบบซับซ้อน และความเป็นนักปราชญ์ของท่านในการเลือกใช้ภาษาในลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทจึงช่วยถ่ายทอดเรื่องราวที่ขบขันอยู่แล้วให้ขบขันมากยิ่งขึ้น อีกทั้งจะเห็นได้ถึงความเป็นนักปราชญ์ของท่าน ดังจะเห็นได้จาก เมื่อท่านต้องการวิพากษ์วิจารณ์สังคม แทนที่ท่านจะกล่าวตำหนิอย่างรุนแรงโดยตรง ท่านกลับใช้การเสียดสีเชิงขบขันด้วยการกล่าวว่า สิ่งนั้น ๆ เป็นสิ่งที่ดี พร้อมทั้งยกตัวอย่างสนับสนุนว่าดีจริง แต่เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วจะเข้าใจได้ว่า ท่านกล่าวตรงข้ามกับความเป็นจริง และท่านมิได้เห็นด้วยกับสิ่งที่ท่านกล่าวนั้น การใช้กลวิธีการเขียนเสียดสีเชิงขบขันนี้ทำให้ผู้ที่ทำผิดไม่เกิดความอับอาย และอาจคิดปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดนั้น การใช้ภาษาดังกล่าวยังช่วยให้ผู้อ่านเรื่อง **พื้นความหลัง** ได้รับความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติ สภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ความเชื่อ ประเพณี ภาษาและวรรณกรรม ควบคู่ไปกับเพลิดเพลินและสนุกสนาน ชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่อง **พื้นความหลัง** ได้อย่างเพลิดเพลินตั้งแต่ต้นจนจบ

๔.๒ การใช้ภาษาที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองและจังหวะ

แม้ว่าเรื่อง *พื้นความหลัง* จะเป็นอัตชีวประวัติที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติ สภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ความเชื่อประเพณี ภาษา และวรรณกรรมซึ่งดูเป็นเรื่องวิชาการ แต่เสฐียรโกเศศจะเลือกสรรถ้อยคำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองและการใช้ประโยคยาวมาช่วยทำให้ให้เนื้อหามีความไพเราะ ผู้อ่านจึงสามารถอ่านเรื่อง *พื้นความหลัง* ได้อย่างราบรื่นและเพลิดเพลิน

การใช้ภาษาที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองและจังหวะในเรื่อง *พื้นความหลัง* แบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะคือการใช้คำ และการใช้ประโยคยาว

๔.๒.๑ การใช้คำ

เสฐียรโกเศศมีความพิถีพิถันในการเลือกใช้คำ มาเล่าเรื่องหรืออธิบายเรื่องราวต่างๆ ท่านใช้คำที่มีเสียงคล้องจองมาทำให้ผู้อ่านได้รับความไพเราะเพลิดเพลิน การใช้คำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจอง แบ่งได้ ๒ ลักษณะคือ คำที่มีเสียงสัมผัสสระ คำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะ

๔.๒.๑.๑ คำที่มีเสียงสัมผัสสระ

สัมผัสสระคือ สัมผัสที่มีเสียงสระหรือเสียงสระกับตัวสะกดในมาตราเดียวกัน(ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๖:๑๑๖๙) จากการศึกษาเรื่อง *พื้นความหลัง* จะเห็นได้ว่ามีคำที่มีเสียงสัมผัสสระอยู่มากเช่น

ชะรอยบริเวณที่ขุดเป็นคลองผดุงกรุงเกษม เดิมจะเป็นที่รกร้างว่างเปล่า
เป็นส่วนมาก

(พื้นความหลังเล่ม๒:๗)

เมื่อออกจากโรงบ่อนไป ถ้าไม่ระวังตัวอาจมีอันตราย ถูกคนตีชิงวิ่งราวก็ได้
(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๐๖)

ที่มาเปลี่ยนชื่อวัดสุทธิวาราม ทราบว่าท่านผู้หญิงสุทธิ วิเชียรศิริ(ณ สงขลา)

มาสร้างใหม่ ครอบยวดลาวจะข้ารดทรดโทรมมาก

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๗)

เพราะฉะนั้นในตำราวิทยาศาสตร์จึงกล่าวว่า คำพูดแต่ละคำถ้าอยู่ตาม
ลำพัง ไม่มีใครรู้ความหมายได้แน่ นอกจากเป็นศัพท์บัญญัติผู้รู้ทั้งหมด

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๑๕)

ข้าพเจ้ารับจ้างอ่านหนังสือเรื่องประโลมโลก ซึ่งก็มีเรื่องเทวดา ยักษ์
มาร เรื่องเวทมนตร์คาถา เรื่องสำแดงอิทธิฤทธิ์แปลงครจำแลงแปลงตัว

(พื้นความหลังเล่ม๑:๒๑๗)

ที่ได้อยู่ห่างไกลจากแม่น้ำลำคลอง และเป็นที่ตั้งเวชสาธารณสุขที่นั่นก็
มีขนาดใหญ่โตโอฬารเอการทีเดียว

(พื้นความหลังเล่ม๑ :๑๓๓)

เพื่อนของข้าพเจ้าผู้นี้ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วจึงมีความรู้ทางหนังสือ
แต่ภาษาไทยอย่างเดียว เพราะไปหมกมุ่นอยู่กับเรื่องซึ่งใคร ๆ ชอบประพฤติก
ปฏิบัติกันเมื่อมีฐานะเอื้อเรื้อเพื่อเฟื่องได้

(พื้นความหลังเล่ม๒:๒๐๒)

เพราะรักษามานานแล้ว ตัดหวงบ่วงใยในการรักษาเสียได้อย่างน้อยก็
ห่วงหนึ่ง

(พื้นความหลังเล่ม๔:๑๘๘)

และนอกจากเสฐียรโกเศศจะใช้คำที่มีเสียงสัมผัสสระแห่งเดียวแล้ว จะเห็นได้ว่าท่านใช้คำ
ที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองมากกว่าหนึ่งแห่ง ช่วยให้ข้อความที่กล่าวมีความไพเราะมากยิ่งขึ้นเช่น

เมื่อนักเลงโตคนนั้นต้องการเงินใช้สักสี่ห้าบาทก็ไปขอเงินจากเมีย
เมียคนนั้นก็หยิบเงินทูนหัวให้ดีๆ เพราะมีเงินเกิดจากซื้อง่ายขายคล่อง

(พื้นความหลังเล่ม๑:๘๗)

๔.๒.๑.๒ คำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะ

สัมผัสพยัญชนะคือ สัมผัสที่มีพยัญชนะต้นตัวเดียวกันหรือพ้องเสียงกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖:๑๑๖๙) คำที่มีเสียงสัมผัสอักษรแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะคือ คำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะตัวเดียวกัน และคำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะสลับกัน

๔.๒.๑.๒.๑ คำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะชนิดเดียวกัน

คำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะชนิดเดียวกันคือ การใช้คำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะตัวเดียวกันและมาวางเรียงติดกัน หรือใกล้เคียงกันเช่น

เพราะเมื่อมีอายุมากแล้วอยากไปไหนมาไหน จะใช้เดินไปก็ไม่มีกำลัง ถึงมีกำลังย่างเดินได้ก็ไม่กล้าโดยไม่จำเป็น อาจถูกรถทับตายโดยง่าย ๆ เพราะคนแก่เดินงุ่มง่ามงงัน

(พจนานุกรมหลังเล่ม๒:๑๔๑)

ข้าพเจ้าหยิบก้อนดินขว้างปามันเพราะไม่กล้าล่าแนวเขตบ้าน ออกไปต่อยกัน ขว้างไปหลายครั้งก็ไม่ถูกมันก็เยาะเย้ยยั่วยั้งขึ้น เกิดโทษจะจนยั้งไม่อยู่

(พจนานุกรมหลังเล่ม๑:๑๖๘)

ที่จริงเรียกว่าผักบุงก็ถูก เพราะเหมือนดอกผักบุงขนาดยักษ์ แต่มันไม่ใช่ผักเพราะ เป็นอาหารไม่ได้ ปลูกไว้นานหลายปี จนต้นโตเท่าลำแขน ด้วยปลูกง่ายออกงามได้รวดเร็ว รกเกาะกินที่มาก

(พจนานุกรมหลังเล่ม๑:๗๔)

ร้านขายข้าวแกงเหล่านี้ขายคนจีนชั้นกรรมกร แต่คนไทยก็เคยไปนั่งของ ๆ แยกแยะอยู่บนม้ายาวกินเหมือนกัน

(พจนานุกรมหลังเล่ม๑:๑๐๔)

เรื่องนักร้องโตประจำท้องถิ่นยังคงมีอยู่ อย่างน้อยก็ไม่มีใครกล้ามา

ละลาบละลั้งลวนลามผู้หญิง

(พื้นความหลังเล่ม๑:๘๙)

นางทีจะเป็นเพราะพวกเราเดินไปอย่างเรียบ ๆ ไม่ใช่คนปากเปราะ
เราะราย ประพุดิตนเกาะแคะเก็นกำเกี้ยวผู้หญิง

(พื้นความหลังเล่ม๓:๓๗)

ปีไหนมีพายุหยาตราในลำเพ็ง ก็เป็นธรรมดาที่ชาวลำเพ็งจะต้องตื่นตื่น
ดีใจกันมาก ด้วยถือว่าเป็นวันสำคัญของเขาวันหนึ่ง ตระเตรียมตักตวง
ประดับประดาหน้าร้านสถานที่ต่าง ๆ

(พื้นความหลังเล่ม๑:๓๕)

หน้าอาคารหันหน้าลงทะเลสาบซึ่งกว้างใหญ่สุดสายตา เห็นภูเขาด้าน
หน้าอยู่ลิบลิ่วได้แต่ไร ๆ มีลมพัดแรงอยู่เรื่อย ๆ

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๔๐)

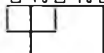
จากตัวอย่างการใช้คำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะเดียวกัน จะเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศมีความ
พิถีพิถันในการเลือกใช้คำเป็นอย่างมาก ยิ่งท่านใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกันเรียงใกล้กันมาก
เท่าไร หรือใช้คำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกันในข้อความเดียวกันมากเท่าไร ยิ่งทำให้เรื่อง พื้น
ความหลัง มีความไพเราะสละสลวย เมื่ออ่านแล้วไม่ชะงักติดขัด ชวนให้ผู้อ่านเกิดความ
เพลิดเพลิน

๔.๒.๑.๒.๒ คำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะสลับ

คำที่มีเสียงสัมผัสพยัญชนะสลับในที่นี้ผู้วิจัยหมายถึง การใช้คำที่มีพยัญชนะเดียวกันซ้ำ
เสียงสลับกันทั้งคำคู่หน้าและคู่หลังเช่น

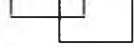
อันที่จริง ข้าพเจ้าทำงานครั้งนั้นสำเร็จไปด้วยดี ไม่ใช่เพราะด้วยความ

อารีอรอบของข้าพเจ้าแต่อย่างเดียว

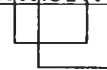
(พื้นความหลังเล่ม ๒:๑๘๕)

ทั้งนี้เป็นด้วยเหตุอะไร ตอบได้ทันทีว่าเป็นเพราะข้าพเจ้าเกิดอยู่ในประเทศไทยและในวัฒนธรรมไทย ที่บ้านข้าพเจ้าทั้งชีวิตและจิตใจให้เป็นไทย มาตั้งแต่อ่อนแต่ออก

(พื้นที่ความหลังเล่ม๑:๑๘)

เขามีอายุแก่กว่าข้าพเจ้าตั้ง๗-๘ ปี และเป็นคนรู้ธรรมะธรรมไม่ดีกว่าข้าพเจ้า

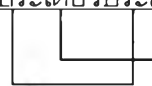
(พื้นที่ความหลังเล่ม๑:๗๙)

แม้จะเคยเห็นหลายหนแต่สลวนอยู่กับเรื่องเล่นว่า ไม่ได้เอาใจใส่สังเกตสังเกตอะไรให้ถึถวน

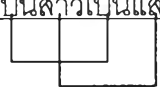
(พื้นที่ความหลังเล่ม๑:๒๕๒)

ต่อมาข้าพเจ้าไปเที่ยวโรงผู้หญิงคนชั่วจึนกับเพื่อนกวางตั้งที่กล่าวแล้วอีกครึ่งหนึ่งหรือสองครึ่ง แต่ไปเที่ยวเพียงเข้าไปนั่งคุยประเดี๋ยประด้าวเท่านั้น

(พื้นที่ความหลังเล่ม๓:๕๒)

ทั้งนี้ทั้งนั้นไม่ใช่เกลียดผู้หญิง จะไปเกลียดเขาทำไม ด้วยเป็นสิ่งที่น่ารักน่าเอ็นดูถ้ายังเป็นสาวเป็นแล้วอยู่

(พื้นที่ความหลังเล่ม๓:๓๙)

ที่บริเวณตรอกตอนหน้าบ้านเหล่านี้ มีชานเศษไปตั้งใบตองและอื่น ๆ ที่จัดกระจายอยู่เกลื่อนกลาด

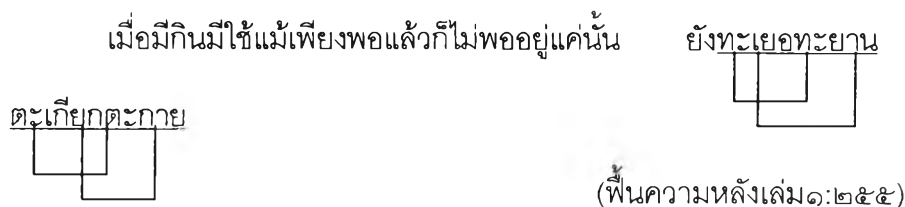

(พื้นที่ความหลังเล่ม๒:๒๘)

ข้าพเจ้าเล่าเรื่องซึ่งไม่มีใครเขาเล่ากัน เพราะเป็นเรื่องไม่น่าจะเล่า เพียงแต่กล่าวถึงชื่อของสิ่งนั้นก็ทำให้เกิดสะอิดสะเอียนพะอืดพะอมอยู่แล้ว

(พื้นที่ความหลังเล่ม๑:๑๓๖)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า การสัมผัสพยัญชนะสลับ ช่วยสร้างความไพเราะ รื่นไหล ให้กับข้อความต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาการเล่นเสียงสัมผัสคล้องจองทั้งเสียงสัมผัสสระ และเสียงสัมผัสพยัญชนะ จะเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศมีความพิถีพิถันในการเลือกสรรถ้อยคำมาใช้ในบริบท ดังจะเห็นได้จากที่ท่านเลือกสรรคำมาวางเรียงร้อยไว้ในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ผู้อ่านจะได้รับความเพลิดเพลินจากเสียงสัมผัสที่คล้องจองกัน ผู้อ่านจะได้รับบรรยากาศจากความไพเราะของถ้อยคำที่นำมาวางเรียงร้อยกัน และอ่านเรื่องราวได้อย่างรื่นไหล ไม่มีติดขัด เมื่อถ่ายทอดความรู้ทั้งชีวิตประวัติ สภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ความเชื่อ ประเพณี ภาษาและวรรณกรรม นอกเหนือจากความเพลิดเพลินจากเสียงของคำที่คล้องจองกันแล้ว ผู้อ่านยังเกิดจินตนาการเห็นภาพกริยาอาการและอารมณ์ความรู้สึกจากคำที่ท่านเลือกใช้ด้วย ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ ๓

๔.๒.๒ การใช้ประโยคยาว

เนื่องจากเรื่อง **พื้นความหลัง** มีเนื้อหาที่ให้ความรู้ บางครั้งผู้เขียนจึงต้องให้รายละเอียดแจ่มแจ้ง อธิบายความหมาย ความคิด สรุปความ ถ้าท่านใช้ประโยคสั้น ๆ ก็ต้องใช้หลายประโยค ดังนั้นเสฐียรโกเศศจึงเลือกใช้ประโยคยาวในเรื่อง **พื้นความหลัง** เป็นจำนวนมาก ทั้งประโยคขนานความ และประโยคซ้ำโครงสร้างทำให้เกิดจังหวะและเสียงที่สมดุลกัน

๔.๒.๒.๑ ประโยคขนานความ

เรื่องทอดผ้านี้ก็เหมือนกัน เมื่อก่อนถ้าผู้ใดมีใครมาช่วย ผู้นั้นก็เป็นผู้ขึ้นไปทอดเองที่ศพ

(พื้นความหลังเล่ม๑:๕๗)

ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น มีคนมาอาศัยอยู่มาก ที่ดินก็มีราคาถีบสูงขึ้นกว่าก่อนมาก ถ้าตอนใดเป็นที่มีความเจริญมาก ตอนนั้นเจ้าของก็กันรั้วเป็นส่วนสัดส่วนยื่นออกมาถึงทางเดิน เพราะถือว่าเป็นที่เดิมของตนมาก่อน ซึ่งสละให้เป็นทางเดินสาธารณะ

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๐)

เมื่อถูกรถยนต์บดอยู่บ่อย ๆ ถนนก็กลับเป็นหลุมลุ่ม ๆ ดอน ๆ ทั่วไปอีก เวลาเดินก็ต้องหลีกเลี่ยงกระโดดข้ามหลุมไปมาบ่อย ๆ น่ารำคาญเต็มทีแต่ก็ต้องอดทนเอา จนกว่าเมื่อไรพระเจ้าจะมาโปรด เพราะสิ่งทั้งหลายจะเป็นอย่างไร ใดก็เป็นอยู่อย่างนั้นไม่ได้ตลอดไป

(พื้นความหลังเล่ม๒:๑๓)

ข้าพเจ้าเล่าไป ๆ ก็ออกนอกทางที่วางรูปไว้แล้วในใจ กลายเป็นมะเหลเถไถมะโหลเถไป จึงต้องหันมาเข้าทางตั้งต้นพรรณนาถึงโรงเรียนอัสสัมชัญที่ตรงนี้โรงเรียนอัสสัมชัญ เมื่อสมัยข้าพเจ้าเป็นนักเรียน กับโรงเรียนอัสสัมชัญสมัยปัจจุบัน เดิมเคยเป็นโรงเรียนอัสสัมชัญอย่างไร ก็ยังคงเป็นโรงเรียนอัสสัมชัญอย่างนั้นอยู่ นั่นเอง คือยังคงตั้งอยู่ในที่เดิม และตัวตึกซึ่งเป็นอาคารเรียน เดิมมีอยู่อย่างไร ก็ยังคงเป็นอยู่อย่างนั้น

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๔๓)

สมัยเมื่อครั้งปู่ตายายของเรา ผู้หญิงไทยโดยเฉพาะในภาคกลาง นุ่งผ้าพื้นลายไทยแบบโจงกระเบน คนสมัยใหม่เห็นว่า ถ้าใครดื้อนุ่งผ้าอย่างนี้อยู่ก็เป็นคนบ้านนอก คร่ำครึ ไม่ทันสมัย ต้องนุ่งกระโปรงแบบสากลจึงจะทันสมัยที่แรกเมื่อนุ่งกระโปรง ตามธรรมเนียมผู้ชายกระโปรงอาจยาวเลยหัวเข่า ถ้าอย่างผู้ดีแปดสาแหรก ก็ต้องยาวเลยตาตุ่ม ถ้าในกรณีพิเศษก็ต้องยาวเพื่อยให้ลากดินถึงกับต้องมีคนถือชายกระโปรงให้สูงขึ้น ยิ่งเจริญเท่าใด การแต่งตัวก็สลับซับซ้อนยิ่งขึ้นเท่านั้น

(พื้นความหลังเล่ม๓:๔๘)

ความเจริญเป็นด้านหน้าของวัฒนธรรม และความเสื่อมเป็นด้านหลังของวัฒนธรรม อันเป็นด้านอยู่ตรงข้ามกับด้านวัฒนา ด้านหน้าเติบโตเท่าใด ด้านหลังก็เติบโตมาเท่านั้น หากมีสุขทางโลกมากเท่าใด ก็ต้องมีทุกข์ตามมามากเท่านั้น และสิ่งซึ่งเป็นด้านหลังของความเจริญอย่างหนึ่งก็คือเรื่องการค้าประเวณี ไม่มีใครบังคับห้ามปรามกันได้เด็ดขาด เพราะเป็นเรื่องความต้องการจำเป็นทางสัญชาตญาณ เพื่อสืบเชื้อต่อชาติ

(พื้นความหลังเล่ม๓:๑๖)

แม้จะดูว่าข้าพเจ้าอย่างไรข้าพเจ้าก็ยังไม่ถึงได้ตอบ เพื่อจะเอาชนะท่านว่าตนไม่มีความผิด ทั้งนี้ก็ด้วยต้องการจะถนอมน้ำใจท่าน เพราะฉะนั้น ถ้า “ เรียนรู้จากผู้กล่าวถึงเรื่องศาสนาของเขาไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกันเสมอไปกับที่เรียนรู้ว่าเขาปฏิบัติและประพฤตินอย่างไร ” (Religion by R Godfrey Lienhardt – Man, Culture and Society edited by Harry, L. Shapiro, Chap. XIV p.311 ,Oxford university Press, N.Y. 1960) นี่มีจันใด เรื่องกตัญญูกตเวที ก็มีนัยจันนั้น คือ ไม่ใช่เป็นแต่เรื่องพูด แต่ต้องเป็นเรื่องทำมากกว่า

(พื้นความหลังเล่ม๑:๑๗๑-๑๗๒)

คนเรานั้น ไม่ว่าจะเป็นคนไทยคนฝรั่งหรือไม่ว่าจะเป็นคนไทยคนฝรั่งหรือไม่ว่าจะเป็นคนไทยคนฝรั่งหรือไม่ว่าจะเป็นชาวชนชาติไหนก็ต้องมีหลายอย่างต่างชนิด ถ้าไม่มีคนหลายชนิดก็จะเป็นโลกอย่างที่เป็นอย่างไม่ได้ เป็นทำนองตัวเราก็ต้องมีส่วนต่าง ๆ ประกอบรวมกันเป็นตัวเราแต่ละคนโดยสมบูรณ์...เมื่อลักษณะของคนแต่ละคนเป็นเช่นนี้ ถ้าต่างว่าหาทำหน้าที่แขนหรือแขนไปทำหน้าที่ขาดความที่รวมเป็นหน่วยเดียวกันก็ไม่สมบูรณ์อีกต่อไป เพราะผิดสภาพเดิมทำให้เกิดพิการขึ้น อย่างเดียวกับนิ้วมือ ถ้าธรรมชาติสร้างสรรคให้นิ้วมือทั้ง ๕ นิ้วเท่ากันหมด ก็จะเป็นนิ้วที่ไม่พึงปรารถนานักเลยนี่จันใด เมื่อว่าถึงคนส่วนรวมซึ่งเรียกเป็นคำเฉพาะว่าสังคม เช่นสังคมครอบครัว สังคมภาคเหนือ สังคมประเทศชาติ นี่ก็จันนั้น

(พื้นความหลังเล่ม๒:๒๑๒-๒๑๓)

การใช้ประโยคยาว ที่ไม่จบความในหนึ่งประโยค เมื่อกล่าวไปแล้วมักมีคำขนานกัน เช่น จันใด...จันนั้น ผู้ใด...ผู้นั้น ตอนใด...ตอนนั้น อย่างใด...อย่างนั้น เท่าใด...เท่านั้น เป็น

ต้น ผู้อ่านจะเข้าใจประโยคได้อย่างชัดเจน ก็ต้องมีข้อความอีกส่วนหนึ่งมารับเพื่อให้จบความ คำขานานความในประโยคทั้งสองส่วนก่อให้เกิดเสียงที่เป็นจังหวะสมดุลกัน

๔.๒.๒.๒ ประโยคซ้ำโครงสร้าง

ประโยคซ้ำโครงสร้างทั้งประโยคยาวที่มีการซ้ำโครงสร้างของวลีหรือประโยค ช่วยสร้าง ความสมดุล ให้เกิดจังหวะ ให้กับประโยคที่กล่าวเช่น

ข้าพเจ้ามาทราบเมื่อภายหลังว่า อาเขยข้าพเจ้าคิดจะกลับไปอยู่ใน เมืองจีน เพราะแก่แล้ว ต้องการไปตายในเมืองจีนมากกว่าตายในเมืองไทย ได้ชวนอาข้าพเจ้าให้ไปอยู่ด้วย แต่อาข้าพเจ้าไม่ยอมไป เพราะเกิดในเมืองไทย ก็ต้องตายในเมืองไทย

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๕๑)

ตามปรกติอาหญิงข้าพเจ้าไม่เคยไปไหนนอกบ้านไกล เว้นแต่จำเป็น จริง ๆ จึงจะไป และไปเองตามลำพังก็ไม่ได้ เพราะไม่รู้จักถนนหนทาง และ วิดกกลัวไปต่าง ๆ ว่าอาจจะมีภัยอย่างนั้นอย่างนี้ แม้แต่อยู่ในบ้านของตนเอง ก็ไม่มีใครเคลื่อนไหวย้ายที่ ข้าพเจ้าไปเยี่ยมทีใด เห็นแต่นั่งอยู่ที่ไหน ก็นั่งอยู่ที่นั่นเสมอ

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๕๒)

เมื่อกล่าวถึงสมัยก่อน หรือสมัยนี้ โดยเฉพาะในถิ่นชนบท ซึ่งยังอยู่ ห่างไกลจากความเจริญสมัยปัจจุบัน การทำศพเป็นเรื่องของคนในถิ่นนั้น จะต้องช่วยเหลือกันด้วยความสามัคคีธรรม ซึ่งเป็นความจำเป็นแก่วิถีชีวิต ของเขา เมื่อใครมีงานเช่นทำศพพนมเมรุ ใครคนอื่นซึ่งรู้จักชอบกันมาก็มา ช่วย มีเงินก็ช่วยเงิน มีสิ่งของก็ช่วยสิ่งของ

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๕๕)

ถ้าเป็นคนไม่ตั้งอยู่ในสุจริตธรรม หรือไม่ก็เป็นผู้ที่ถูก "ริดไถ" หรือได้รับความไม่เป็นธรรม มานักต่อนักจนทนไม่ไหว ก็ตะเกียกตะกายหาทางเข้า

“ร่วมธง” จนได้ ไม่ได้ด้วยเล่ห์ก็เอาด้วยกล โดยทำหลักฐานมาอ้างอิงว่าตน
เกิดในเมืองขึ้นของประเทศนั้นประเทศนี้

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๖๐)

เพราะฉะนั้นหอยจึงเป็นที่นิยมของคนเล่นทั่วไป ถ้าถูกก็ได้ตั้ง ๓๐ ต่อ
ดึกว่าแทงถั่ว อาจเรียกร้องเอาเงินแทงหอยจากคนได้ทุกชนชั้นทุกชนิด ไม่ว่า
ไพร่หรือผู้ดี ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ตลอดจนพระสงฆ์องค์เจ้ากลางองค์

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๑๓)

ในวันแรก ๆ ที่ไปถึงใหม่ ๆ “นาคะประทีป” เล่าว่า ฉันไม่ค่อยลงคอ
เลย เพราะไม่เคย ครั้นจะไม่ฉันก็ต้องอด จำเป็นต้องฉันด้วยความจำเป็น พอ
เคยแล้วก็ฉันได้ คิดว่าสะดวกดี เพราะตัดกังวลไปได้มากทีเดียว ด้วยไม่ต้อง
มีย่ามมีปืนโต ซึ่งลางที่ต้องหิ้วไปด้วยตั้ง ๒ เถา ให้มันเกะกะ ไหนจะต้อง
อัมบาตร ไหนจะต้องคล้องย่ามที่แขน ไหนจะต้องหิ้วปืนโตตั้ง ๒
เถาเห็นใจท่านจริง ๆ

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๒๓)

ห้องที่ตอนใดหากไม่มีลำคลอง ถ้าจำเป็นก็อาจุดเป็นคลองเป็น
เหมืองเป็นลำราง เข้าไปถึงได้ไม่ยาก

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๒๗)

ที่ข้าพเจ้ากล่าวว่า หญิงสาวสองคนพูดอย่างนี้ ไม่ใช่พูดเหมือน ๆ กัน
ทั้งสองคน ข้าพเจ้าหมายความว่าต่างคนต่างช่วยกันพูด ช่วยกันส่งเสริม
เสริมเท่านั้น

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๖๗)

หมวกที่นิยมใช้กันในหมู่คนหนุ่มคือหมวกสักหลาด ที่ตอนยอดของหมวก
กดให้มุมลงไปเป็นทางยาวให้สองข้างพองป่องเป็นพู ปีกหมวกแคบก็มี กว้างก็
มี

(พื้นความหลังเล่ม ๒ :๑๐๗)

ในบรรดานิยายพื้นเมืองของชาวบ้านในประเทศไทย ข้าพเจ้าเชื่อว่าไม่มีนิยายเรื่องใดรู้จักกันแพร่หลายกันเท่ากับเรื่อง **พระรถเมรี** เรื่อง **พระสุนทรโมหิตรา** และเรื่อง **สังข์ทอง** เมื่อเอ่ยชื่อไม่ว่าเรื่องใดเรื่องหนึ่งในสามเรื่องนี้ **ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะผู้หญิงหรือผู้ชาย ไม่ว่าจะชาวบ้านหรือชาวเมือง** ย่อมรู้จักกันดีไม่มากนักน้อย

(พื้นความหลังเล่ม ๔:๑๖๐)

เมื่อข้าพเจ้าข้ามสะพานสูงแล้ว ก็เดินเลียบบกลงไปตามทางเดิน **บาง** **แห่งก็เป็นทางปูอิฐ** **บางแห่งก็เป็นทางดิน**

(พื้นความหลังเล่ม ๒:๒๘)

การใช้ประโยคยาวที่มีการซ้ำโครงสร้างของวลีและประโยค แสดงถึงความประณีตบรรจงในการใช้ภาษาของเสฐียรโกเศศ ช่วยให้เรื่องราวให้ความรู้เกี่ยวกับอัตชีวประวัติ และสภาพบ้านเมือง สภาพสถานที่ ที่มาชื่อสถานที่ บุคคล ฯลฯ มีความไพเราะจากเสียงจังหวะของความสัมพันธ์จากรูปโครงสร้างของประโยค หรือโครงสร้างของวลีที่ซ้ำกัน

๔.๓ การใช้ภาษาสร้างความสนใจใคร่รู้

เสฐียรโกเศศใช้ภาษาสร้างความสนใจใคร่รู้ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสนใจอ่านเรื่อง **พื้นความหลัง** ตั้งแต่ต้นจนจบ เนื่องจากเรื่อง **พื้นความหลัง** เป็นหนังสือที่มีเนื้อหานานยาว ๔ เล่มจบ ดังนั้นเพื่อที่จะให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องโดยไม่เบื่อหน่ายเสียก่อน ผู้เขียนจะต้องมีกลวิธีการถ่วงเรื่องให้ผู้อ่านติดตามอ่านตั้งแต่ต้นจนจบ ด้วยการทิ้งท้ายประโยคที่ชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่องที่จะกล่าวต่อไปเช่น

เมื่อท่านกล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่นอกเหนือจากสิ่งที่ท่านต้องการจะกล่าว ถ้าเป็นเรื่องที่สามารถกล่าวถึงได้อีกมาก ท่านจะทิ้งท้ายข้อความว่าจะยกไปกล่าวในตอนหลัง หรือบางครั้งจะระบุไว้เลยว่าจะนำไปกล่าวในตอนใดดังเช่น

เมื่อกล่าวถึงการคมนาคมบนถนนเจริญกรุง ตอนหน้าวัดพระยาไกร สมัยเมื่อท่านเกิดแล้วยังมีรถผ่านไม่กี่คัน หรือแม้จะมีรถเมล์แล้วแต่ก็ยังวิ่งมาไม่ถึงบริเวณนี้ ท่านได้กล่าวทิ้งท้ายประโยคถึงเรื่องรถเมล์ไว้ว่า

สมัยเมื่อข้าพเจ้าเกิด ถนนเจริญกรุงซึ่งเรียกกันสมัยนั้นว่าถนนใหม่ (ฝรั่งเรียกว่า New Road) มีอยู่แล้วก่อนหน้านั้นตั้ง 25 ปี แม้กระนั้นข้าพเจ้า ก็เชื่อว่า คงมีรถเดินในถนนเจริญกรุงตอนหน้าวัดพระยาไกร ในวันหนึ่ง ไม่กี่คัน ลางที่อาจไม่มีรถผ่านเลยตลอดวันก็ได้ จริงอยู่ รถโดยสาร สาธารณะเทียมม้าคู่ ซึ่งเรียกกันว่ารถเมลล์ มีเดินเป็นประจำอยู่ทุกวันแล้ว ก่อนข้าพเจ้าเกิด เห็นจะ 7-8 ปี แต่ก็คงไม่เดินไปถึงย่านวัดพระยาไกรใน สมัยนั้น เพราะเท่าที่ทราบ มีที่สุดเพียงบ้านใหม่บางขวางเท่านั้น ซึ่งอยู่ ถัดย่านวัดพระยาไกรขึ้นมา เรื่องรถเมลล์นี้มีข้อความจะเล่าได้มาก แต่ จะยกไว้กล่าวถ้าไม่ลืม

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๓)

เมื่อกล่าวถึงลักษณะนิสัยของบิดาของท่าน เมื่อมีเรื่องที่จะกล่าวถึงอีกได้มาก ท่านก็จะยก ไปกล่าวไว้ในตอนอื่น โดยทิ้งท้ายประโยคไว้ว่า

บิดาข้าพเจ้าชอบสะสมและชอบอ่านหนังสือ นี่เป็นเรื่องจะต้องเล่ากัน มากอยู่ ที่แรกนึกว่าจะเล่าไว้ในตอนนี้ แต่เพราะมีเรื่องมากอยู่แล้ว ขึ้นเล่าก็จะ ยาวเกินกว่าที่จะไว้ จึงจะเอาไปกล่าวในตอนที่ว่าด้วย เมื่อข้าพเจ้าเรียนหนังสือ และเมื่อข้าพเจ้าแต่งหนังสือ ความจริงยังมีเรื่องปลีกอีกมากเท่าที่ระลึกและ จำได้ แต่เอาไว้ไปพูดในตอนอื่นเป็นดีกว่า คงนำเอามากกล่าวอยู่ในตอนนี้แต่ อีกเรื่องเดียว ซึ่งเป็นเรื่องสั้นๆ วรรคเดียวเท่านั้น

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๔๓)

เมื่อกล่าวถึงเรื่องคนบ้าหอย ที่มีกรหาเลขหอยด้วยวิธีต่าง ๆ เนื่องจากมีเรื่องเล่าได้มาก ท่านก็จะทิ้งท้ายประโยคไว้ว่า

การแหงหอยถ้าเป็นเด็ก ๆ อย่างข้าพเจ้า จะแหงตัวไหน ก็แล้วแต่จะนึก เอา ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็แหงอย่างมีหลัก เช่น ก่อนแหงไปตรวจดูกระดานป้าย เรียก ว่า "ยึดต๊อก" ซึ่งแสดงรายการไว้ว่าเมื่อวันก่อน ๆ หอยออกตัวอะไรบ้าง และก็ เก็งเอาว่าคืนนี้คงจะออกตัวนั้นตัวนี้ แล้วก็แหงเป็นอย่างคาดคะเนเอาตามสถิติ

พยากรณ์ใน “ยึดต๊อ” ได้เขียนห่วยทุกแห่งมี “ยึดต๊อ” แขนงไว้ให้ดู นอกนี้ผู้
 แห่งอาจได้ตัวห่วยดี จากคนขลังบอกให้ตรง ๆ ก็มี บอกไปซึ่งต้องไปคิดเอาเองก็
 มี อย่างเลวเมื่อฝันเป็นเรื่องราวอะไร ก็จับเอาไปคิดว่าเทวดาเข้าฝัน นึกถึงเอา
 ว่าเป็นตัวห่วยตัวนั้นตัวนี้ **เรื่องคนบ้าห่วยยังมีมากกว่านี้ เอาไปเล่าทีหลัง**
ดีกว่า

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๑๓)

เมื่อกล่าวถึงเรื่องตรุษจีนตรุษสงกรานต์ ท่านได้กล่าวถึงเรื่องความนิยมวัฒนธรรมของคน
 ไทย ที่นิยมวัฒนธรรมจีนมาก่อนวัฒนธรรมตะวันตกจะเข้ามา แต่เกรงว่าจะออกนอกเรื่อง จึงทิ้ง
 ท้ายประโยคให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่องทีกล่าวนี้ภายหลังว่า

บิดามารดาข้าพเจ้ามีเชื้อจีน และมีชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับชาวจีนตั้งแต่
 เล็กจนกระทั่งโต ก็เป็นธรรมดาอยู่เอง จะต้องได้วัฒนธรรมจีนมามาก อย่างว่าถึง
 ผู้ใหญ่ของข้าพเจ้าเลย ชาวไทยอื่น ๆ ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีเชื้อสายสืบมาจากจีน ก็
 นิยมวัฒนธรรมจีนกันมาก่อนไม่น้อย แล้วจึงมานิยมวัฒนธรรมทางตะวันตก
 เช่นเปลี่ยนเป็นกินน้ำแข็งกินของเย็น แทนกินน้ำชากินของร้อน **มีเรื่องจะพูด**
ได้มากแต่จะดไว้ก่อน กลับมาพูดเรื่องตรุษจีนตรุษสงกรานต์ต่อไป

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๒๑)

เมื่อกล่าวถึงชีวิตของท่านเมื่อวัยหนุ่มที่เคยไปเที่ยวโรงหญิงคนชั่ว และสามารถรักษาตัว
 รอดได้ตลอดมา และกล่าวถึงเพื่อนของท่านที่เที่ยวโรงผู้หญิงต้องจบชีวิตลงในวัยหนุ่ม หรือรอดมา
 ได้ก็ทุพพลภาพ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ท่านสามารถกล่าวต่อได้อีกมากท่านจึงยกเรื่องนี้ไว้กล่าว
 ภายหลัง โดยทิ้งท้ายประโยคชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่องที่ท่านเกริ่นนำเอาไว้ว่า

ภายหลังต่อมาเมื่อข้าพเจ้าโตเป็นหนุ่มแล้ว แม้เพื่อนฝูงรุ่นเดียวกัน
 จะชักชวนพากันไปเที่ยวโรงผู้หญิงคนชั่ว ซึ่งเป็นชื่อเรียกกันในสมัยนั้น ข้าพเจ้าก็
 ไปกับเขาด้วย แต่อ้ายสิ่งที่ข้าพเจ้าได้เห็นครั้งกระโน้น มันมาปรากฏเป็นจินตนา
 การลอยเด่นเป็นมโนภาพอยู่ขณะนั้นทุกคราว กระทำให้รักษาตัวเป็นพรหมจารี
 ได้ตลอดมา ส่วนพวกเพื่อน ๆ ที่ไปเที่ยวกันครั้งนั้น ลางคนถึงกับเสียผู้เสียคน จน
 ตัวตายในวัยหนุ่มก็มีที่ยังเหลือรอดมาได้ก็เป็นคนทุพพลภาพ ไม่อย่างนั้นก็อย่าง
 นี้มีชีวิตยืนยาวเหลืออยู่ดูเหมือนคนเดียว **ข้าพเจ้าจะกล่าวเรื่องชีวิตตอนนี่ที**

หลัง เพราะเรื่องเล่าได้อีกมากทีเดียว

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๙๒)

เมื่อกล่าวถึงสถานที่ที่ตั้งบริเวณมุมปากตรอกโรงภาษีแฉล้มเหนือ ที่ปัจจุบันกลายเป็นที่ตั้งโรงพยาบาลตระเวนบางรัก และมีเรื่องที่จะกล่าวถึงเรื่องพลตระเวนได้อีกมาก ท่านจึงเก็บเรื่องนี้ไว้เล่าภายหลัง โดยทิ้งท้ายประโยคให้ชวนติดตามอ่านต่อไปว่า

ที่ตรงมุมปากตรอกโรงภาษีแฉล้มเหนือ ภายหลังกลายเป็นโรงพยาบาลตระเวนบางรัก ถ้าพูดอย่างปัจจุบันก็เป็นสถานีตำรวจนครบาล โรงพักนี้เป็นเรือนไม้ 2 ชั้นชั้นล่างเป็นที่ทำการ ชั้นบนเป็นที่อยู่สารวัตรใหญ่ ชื่อหลวงบุรีรัฐวิจารณ์ ชื่อตัวของท่านว่า เซอร์ฟ เป็นชาวลังกา ซึ่งเป็นต้นสกุล พี่พระคุณและอดุลเดชจรัส ตอนข้าง ๆ ของตัวสถานีเป็นเรือนห้องแถวไม้ชั้นเดียว เป็นที่พักของพลตระเวน ข้าพเจ้ามีเรื่องจะเล่าตอนนี้ได้อีกมาก แต่ยกเอาไปกล่าวเมื่อพูดถึงเรื่องพลตระเวนดีกว่า

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๑๙๓)

เมื่อกล่าวถึงชีวประวัติของท่านด้านการศึกษารัฐบาลอังกฤษ ที่ได้รับความเมตตาจากผู้บังคับบัญชาของท่านคือนายนอร์แมน แมกสเวล เป็นผู้สอนให้ แต่เนื่องจากว่าท่านมีเรื่องที่จะกล่าวถึงนายนอร์แมน แมกสเวล ผู้บังคับบัญชาและครูสอนภาษาอังกฤษให้ท่านอีกมาก ท่านจึงยังไม่เล่าเรื่องเกี่ยวกับนายนอร์แมนทั้งหมด แต่ทิ้งท้ายประโยคให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่องต่อไปว่า

เมื่อข้าพเจ้ายังรับราชการอยู่ที่กรมศุลกากร เคยฝึกหัดแต่งภาษาอังกฤษและเสนอนายนอร์แมน แมกสเวล (Mr.Norman Maxwell) ซึ่งเป็นหัวหน้าบังคับบัญชา ข้าพเจ้าเวลานั้นช่วยตรวจภาษาอังกฤษให้ด้วย เขาก็มีเมตตาตรวจให้เสมอด้วยความเต็มใจ เพราะเขาโปรดปรานข้าพเจ้ามาก ด้วยเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นชายหนุ่มที่สนใจเรื่องความรู้จริง ๆ จึงช่วยเหลืออย่างจริงจัง จะเล่าเรื่องฝรั่งที่เป็นครูข้าพเจ้าคนหนึ่งที่หลังในตอนว่าด้วย "เมื่อรับราชการ" ด้วยมีเรื่องมาก

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๒๑๓)

เมื่อจะให้เหตุผลที่ท่านกล่าวถึงเรื่องคณะแบ็บติสต์ ท่านต้องการจะกล่าวถึงหมอสมิธ ผู้มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่คริสตศาสนาและมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับวรรณคดีไทยมาก ท่าน จึงจะยกไปกล่าวภายหลัง โดยทิ้งท้ายด้วยประโยคที่ชวนให้ติดตามเรื่องนี้ต่อไปว่า

ที่ข้าพเจ้านำเอาเรื่องคณะแบ็บติสต์มากล่าวไว้ด้วย ก็เพราะมีเรื่อง เกี่ยวกับหมอสมิธ (Rev Samuel J.Smith) ซึ่งเป็นผู้มาเผยแผ่ คริสตศาสนา คณะแบ็บติสต์อยู่ในกรุงเทพฯ ๗ คนหนึ่ง และมีบทบาทสำคัญ เกี่ยวกับเรื่องวรรณคดีไทย ข้าพเจ้ามีอายุได้ทันเห็นหมอสมิธอยู่บ่อย ๆ มี เรื่องจะเล่าได้มากแต่จะยกเรื่องนี้ไว้ก่อน

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๒๓๑)

หรือบางครั้งแม้ว่าท่านจะไม่ได้กล่าวว่า มีเรื่องที่จะกล่าวต่ออีกมากเท่าใด แต่ท่านจะบอกไว้ว่าจะนำเอาไปกล่าวในตอนใด ทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจใคร่รู้จึงต้องติดตามอ่านเรื่อง พื้น ความหลัง ต่อไปเช่น

เมื่อเล่าเรื่องการศึกษาของบิดาของท่าน เมื่อถูกชินแสถามแล้วไม่ทราบคำตอบ ท่านก็ กล่าวตอบไปว่า ไม่ทราบ ดึกว่านี่ เนื่องจากจะทำให้ผู้ถามเกิดความโมโห ท่านได้กล่าวถึง ประสบการณ์ที่เคยพบเรื่องทำนองนี้ โดยจะยกไปกล่าวในตอนหลัง โดยทิ้งท้ายข้อความชวนให้ ผู้อ่านติดตามอ่านในตอนหลังว่า

ตอนที่บิดาข้าพเจ้าไปเข้าโรงเรียนจีน เห็นที่ท่านจะย้ายภูมิลำเนาเดิม มา อยู่กับญาติที่เป็นจีนในลำเพ็งก็เป็นได้ นี่ก็เป็นธรรมดาอยู่เอง ที่ต้องศึกษาภาษาจีน ท่านเคยเล่าว่า เมื่อวันไปโรงเรียนวันแรก ถูกชินแสส่งภาษาจีนถามจะว่าอย่างไร ไม่ทราบ ท่านตอบว่า "อ้ออืมปัด" ซึ่งเป็นคำเดียวที่ท่านรู้จัก แปลว่าไม่ทราบ ไม่เข้าใจตอบไปดังนี้ ดึกว่านี่ฉันไม่ตอบเลย เพราะอาจทำให้ผู้ถามเข้าใจผิดเกิดโมโหก็ได้ ถ้าถูกถามซ้ำเป็นเสียงดังกว่าปรกติ ผู้ถูกถามอาจตกประหม่า เกิดความเข้าใจ ผิดกันก็ได้ เรื่องคล้ายทำนองนี้ ข้าพเจ้าเคยประสบมาแล้วเหมือนกันเมื่อภายหลัง เมื่อครั้งรับราชการใหม่ ๆ ซึ่งมีหัวหน้าเป็นฝรั่งเจ้าโทะสะ แต่จะยกเรื่องนี้ไว้ไป กล่าวในตอน "เมื่อข้าพเจ้าเป็นหนุ่ม"

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๒๔)

เมื่อท่านเกริ่นถึงเรื่องชีวิตของท่านในวัยเด็กของท่านที่คลุกคลีอยู่กับเด็กชาวบ้าน ทำให้ท่านกลายเป็นเด็กเกเร ท่านก็ทิ้งท้ายประโยคชวนให้ผู้อ่านต้องติดตามอ่านเรื่องทีกล่าวนี้อีกในตอนต่อไปว่า

ข้าพเจ้าเมื่อยังไม่ได้เข้าโรงเรียน ก็เล่นหัวป่วนเปื้อนยัวเยียวอยู่กับเด็กอื่น ๆ ตามลำพังซึ่งอยู่แวดล้อมตนเอง จะไม่ให้ข้าพเจ้าเมื่อเด็กมีความคิดเห็นและความประพฤติ ผิดแผกไปจากเด็กอื่นซึ่งเป็นเพื่อนฝูงได้อย่างไร ในที่สุดความรู้สึกและจิตใจก็โน้มเอียงไปทางข้างเป็นเด็กบวมเกเร **ซึ่งจะเอาไปเล่าในตอนถัดไป**

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๖๓)

เมื่อกล่าวถึงสภาพบ้านเมือง ความเปลี่ยนแปลงของสภาพบ้านเมืองบริเวณลำเพ็ง เมื่อท่านกล่าวถึงสะพานยายใจ เนื่องด้วยเป็นสถานที่ที่ท่านเคยอยู่อาศัย และเกิดเหตุการณ์สำคัญอย่างหนึ่งเกี่ยวกับตัวท่าน ท่านต้องการจะกล่าวถึงเรื่องนี้ แต่กล่าวถึงภายหลัง ท่านก็จะทิ้งท้ายประโยคชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านตอนต่อไป

ในสมัยเมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็กเล็ก บึงที่กล่าวนี้อันไม่มีแล้ว เพราะต้นเขินกลายเป็นที่เหยอะกุ่มฝอยไป เรียกที่ตรงนั้นว่าป่าช้าหมาเนา ได้ความว่าชาวลำเพ็ง ถ้ามีสุนัขตายก็เอามาทิ้งกันที่นั่น ส่วนคลองที่เรือใบเล็ก ๆ เข้ามาได้ ก็กลายเป็นคลองขนาดเล็กตื้น ๆ เรือเล็กก็เข้ามาไม่ได้ ตอนที่ถนนลำเพ็งผ่านคลองนี้ มีสะพานข้ามเรียกว่าสะพานยายใจ และที่ตรงเชิงสะพานนี้เองแถมได้ทางทิศตะวันออก เคยเป็นบ้านที่อยู่ของข้าพเจ้าเมื่อครั้งยังเป็นเด็กเล็ก มีอายุราว ๓-๔ ขวบได้ เคยมีเหตุการณ์เกี่ยวกับชีวิตข้าพเจ้าระยะหนึ่ง ซึ่งจะถือว่าสำคัญเฉพาะตัวโดยก็ได้ ด้วยข้าพเจ้ายังจำได้ดี จนกระทั่งทุกวันนี้ **แต่จะยกเอาไปเล่าไว้ในตอนเมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็กดีกว่า**

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๓๔)

เมื่อท่านเล่าเรื่องเกี่ยวกับอดีตชีวิตประวัติของท่าน ขณะฝึกหัดอยู่ที่โอสถศาลา ท่านได้ไปเรียนภาษาอังกฤษในเวลาค่ำ แต่เรียนอยู่ได้ไม่กี่เดือน เพราะท่านได้งานที่โรงแรมโอเรียนเต็ล แต่ท่านไม่กล่าวถึงเรื่องนี้จนจบ แต่ท่านจะยกไปกล่าวต่อภายหลัง ท่านจึงทิ้งท้ายประโยคว่า

เมื่อข้าพเจ้าไปเรียนตอนหัวค่ำ มีนักเรียนอยู่ไม่กี่คนราว 7-8 คน เห็นจะได้ ส่วนมากเป็นนักเรียนเก่าโรงเรียนอัสสัมชัญและออกมาทำงานแล้วทั้งนั้น ครูที่สอนเป็นฝรั่งแก่ ๆ คนหนึ่งชื่อ ยอน บลันเดล (John Blundell) พูดภาษาไทยยังไม่ใคร่จะได้ มีผู้บอกข้าพเจ้าภายหลังว่า ท่านเป็นบุตรเจ้าเมืองสิงคโปร์คนหนึ่ง ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ทำไมจึงขัดเซพเนจรมาอยู่กรุงเทพฯ ฯ และมารับจ้างสอนภาษาอังกฤษเป็นลำไผ่จะเป็นเพราะอะไรก็ไม่ทราบได้ และจะเป็นชาวอังกฤษแท้หรือเป็นคนมีเลือดผสม ก็ไม่ทราบอีกเหมือนกัน

ข้าพเจ้าเรียนอยู่ได้ไม่กี่เดือน เพราะไปได้งานทำที่โรงแรมโอเรียนเต็ล ซึ่งจะกล่าวต่อไปทีหลัง

(พื้นความหลังเล่ม ๒:๓๕)

เมื่อให้เหตุผลว่าชื่อประตูลายมอดมีอายุสืบมาได้ยาวนาน เนื่องจากเป็นบริเวณที่ตั้งโรงหอย ซึ่งถือได้ว่าเป็นที่ที่สนุกแห่งหนึ่งในสมัยนั้น ท่านก็ยังไม่ว่าถึงเรื่องบริเวณโรงหอยแต่กลับทิ้งท้ายประโยคไว้ว่าจะกล่าวต่อไปทีหลัง จึงทำให้ผู้อ่านต้องติดตามอ่านเรื่องพื้นความหลังนี้ต่อไป

ชื่อประตูลายมอดมีอายุสืบมาได้ยาวนาน ก็เพราะบริเวณตอนนั้นมี “โรงหอย” ตั้งอยู่ ซึ่งเป็นที่สนุกแห่งหนึ่งในเวลากลางคืน **ดังจะกล่าวทีหลัง**

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๗๑)

เมื่อกล่าวถึงเรื่องหญิงคนชั่วจีนในลำเพ็ง เสฐียรโกเศศเป็นหนุ่มแล้ว ท่านจึงมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้มาแล้ว แต่ท่านยังไม่เล่าจนจบเรื่อง แต่กลับทิ้งท้ายชวนให้ผู้อ่านต้องติดตามอ่านในตอนหลังว่า

ที่ในสามเพงซึ่งเคยมีหญิงไทยและได้ชื่อว่าหญิงสามเพง ถูกผู้หญิงจีนเข้ามาแย่งอาชีพในตำแหน่งหน้าที่นี้ หญิงไทยสู้ไม่ได้ก็ชานเซ็นจากที่หากินเดิมในสามเพง รักรกระจายไปอยู่ที่อื่นโดยลำดับ ในที่สุดหญิงไทยสามเพงก็หมดไปเอง มีก็แต่หญิงจีนสามเพง เข้าครองตำแหน่งแต่ฝ่ายเดียว ระยະนี้ตกสมัยเมื่อข้าพเจ้าเป็นหนุ่มแน่นแล้ว มีเรื่องซึ่งเป็นประสบการณ์ของข้าพเจ้ามาเล่าให้ฟังได้บ้างว่าความสนุกสนานในสามเพงมีแค่ไหน **แต่จะคงไว้ก่อนเอาไว้เล่าในทีหลังดีกว่า**

(พื้นความหลังเล่ม ๓:๑๕)

เมื่อท่านกล่าวแสดงความคิดเห็นถึงบิดาของท่าน ที่ชอบนำเรื่องเกี่ยวกับเที่ยวผู้หญิงมาเล่าให้ท่านฟังบ่อยๆ นั้นน่าจะเป็นเพราะบิดาของท่านคงจะเคยเที่ยวที่สำเพ็งมาก่อนจึงมีประสบการณ์นำมาเล่าให้ท่านฟังบ่อยๆ ท่านก็ตั้งใจทำประโยชน์ชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านต่อไปภายหลังจาก

บิดาข้าพเจ้ารู้เรื่องชุกชอนอย่างที่เราเล่ามานี้ จากใคร ที่ไหน และอย่างไรข้าพเจ้าก็ไม่ทราบ นอกจากจะเดาเอาว่า เมื่อครั้งบิดาข้าพเจ้ายังเป็นหนุ่มอยู่เห็นจะเคยเที่ยวโรงผู้หญิงในสามเพง เพราะท่านเคยชอบเล่าเรื่องอะไรมโหฬารเกี่ยวกับเรื่องพรรณนี้ให้ฟังอยู่บ่อยๆ **ซึ่งจะเก็บไว้เล่าให้ฟังทีหลัง**

(พื้นความหลังเล่ม ๓:๑๙)

เมื่อเสฐียรโกเศศให้ความรู้เกี่ยวกับโรงหญิงคนชู้ในสมัยเมื่อท่านยังเป็นหนุ่ม โดยเล่าจากประสบการณ์ในวัยหนุ่มของท่าน ที่เคยไปเที่ยวกับเพื่อนชาวจีน แต่ท่านยังไม่เล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องเที่ยวผู้หญิงของท่านทันที แต่ให้ติดตามอ่านเรื่องในทีหลัง ดังที่ท่านกล่าวว่า

ตรอกโรงเขียนนี้ เมื่อข้าพเจ้าโตเป็นหนุ่มแล้ว ไม่เคยเห็นว่ามีโรงหญิงคนชู้ไทย ด้วยกลายเป็นโรงหญิงคนชู้จีนไปหมดมีอยู่ ๒-๓ โรง ซึ่งข้าพเจ้าก็เคยไปเที่ยว อย่าเพิ่งตกใจว่าข้าพเจ้าเป็นไปได้ถึงเช่นนั้นทีเดียวหรือ เป็นได้ทำไมจะเป็นไม่ได้ เพราะเพื่อนชาวจีนเขาพาไปเที่ยว **แต่จะขยักเอาไว้ทีหลัง** ส่วนทางตรอกเต้าข้างวัดกันมาตุยารามยังเป็นโรงหญิงคนชู้ไทยอยู่ก็อีก **จะของดไว้ เอาไปเล่าในทีหลังเถิด**

(พื้นความหลังเล่ม ๓:๒๓)

จากการศึกษาการใช้ภาษาเพื่อสร้างความสนใจใคร่รู้ จะเห็นได้ว่าเสฐียรโกเศศกล่าวทิ้งท้ายด้วยข้อความที่เชิญชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่อง **พื้นความหลัง** ตั้งแต่ต้นจนจบได้ดี เมื่อท่านกล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมาบางครั้งท่านจะไม่กล่าวถึงเรื่องที่ท่านกล่าวขึ้นมาจนจบ แต่กลับทิ้งท้ายถึงเรื่องที่เอ่ยถึงขึ้นมาโดยกล่าวว่ายังมีเรื่องที่จะกล่าวอีกมากได้แก่

- มีข้อความจะเล่าได้มาก แต่จะยกไว้กล่าวถ้าไม่ลืม
- มีเรื่องปลีกอีกมากเท่าที่ระลึกและจำได้ แต่เอาไว้ไปพูดในตอนอื่นเป็นดีกว่า
- ยังมีมากกว่านี้ เอาไปเล่าทีหลังดีกว่า
- มีเรื่องจะพูดได้มากแต่จะงดไว้ก่อน
- ข้าพเจ้าจะกล่าวเรื่องชีวิตตอนนี้ทีหลัง เพราะเรื่องเล่าได้อีกมากทีเดียว
- ข้าพเจ้ามีเรื่องจะเล่าตอนนี้ได้อีกมาก แต่ยกเอาไว้กล่าวเมื่อพูดถึงเรื่องพลตระเวนดีกว่า
- จะเล่าเรื่องฝรั่งที่เป็นครูข้าพเจ้าคนนี้ทีหลังในตอนว่าด้วย“เมื่อรับราชการ” ด้วยมีเรื่องมาก
- มีเรื่องจะเล่าได้มากแต่จะยกเรื่องนี้ไว้ก่อน

หรือไม่ว่าอาจจะไม่กล่าวว่ามีเรื่องมากน้อยเท่าใด แต่ท่านจะยกเรื่องที่เกริ่นไว้โดยทิ้งท้ายว่าจะกล่าวต่อไปได้แก่

- แต่จะยกเรื่องนี้ไว้ไปกล่าวในตอน “เมื่อข้าพเจ้าเป็นหนุ่ม” ซึ่งจะเอาไปเล่าในตอนถัดไป
- งดเรื่องตอนนี้ไว้ก่อน
- แต่จะยกเอาไปเล่าไว้ในตอนเมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็กดีกว่า
- จะกล่าวต่อไปทีหลัง
- ดังจะกล่าวทีหลัง
- ข้าพเจ้าจะเล่าเรื่องคลองในกรุงเทพฯ สมัยที่ยังได้เห็นในทีหลัง
- แต่จะงดไว้ก่อนเอาไว้เล่าในทีหลังดีกว่า
- ซึ่งจะเก็บเอาไว้เล่าให้ฟังในทีหลัง
- แต่จะขยักเอาไว้ทีหลัง, ซึ่งจะเก็บไว้เล่าให้ฟังทีหลัง

นอกจากการทิ้งท้ายข้อความแล้ว ยังจะเห็นได้อีกว่าเสฐียรโกเศศสร้างความสนใจใคร่รู้ด้วยการแทรกเกร็ดเรื่องที่หาฟังได้ยากจากที่อื่น การแทรกเกร็ดเรื่องส่งผลให้ผู้อ่านชวนติดตามอ่าน เนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีนิสัยอยากรู้อยากเห็นอยู่ในตัวของคนทุกคนอยู่แล้ว เรื่องใดที่ตัวเองยังไม่รู้ยังไม่ทราบ ก็ยิ่งอยากจะรู้ และยิ่งเสฐียรโกเศศกล่าวว่าเป็นเรื่องที่ค้นคว้าหาอ่านไม่ได้ ก็สร้างความอยากรู้ให้ผู้อ่านมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างเช่น

เมื่อท่านกล่าวถึงเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ เรื่องใดที่มีบันทึกอยู่แล้ว และง่ายในการค้นคว้าหาอ่านจากเล่มอื่น ท่านก็จะไม่กล่าวถึง แต่ท่านจะกล่าวถึงเกร็ดที่ได้ฟังจากผู้ใหญ่ที่ได้พบเห็นเหตุการณ์ในครั้งนั้น ดังที่ท่านกล่าวว่า

เมื่อขณะข้าพเจ้ายังอยู่ที่บ้านเช่าหลังวัดมหาพฤฒาราม ไม่ช้านัก มีเหตุการณ์อันสำคัญเกิดขึ้นในทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับบ้านเมือง คือเรื่องที่ชาวไทยทุกคนรู้จักกันดีว่าเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ ข้าพเจ้าในครั้งนั้นยังเด็กมาก จึงไม่รู้วิธีไหนจะไร้กับเขาด้วย เหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นครั้งนั้น มีหนังสือที่จะหาอ่านได้ง่ายเป็นจำนวนมาก แต่เรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้ เป็นเรื่องเกร็ดตามที่ข้าพเจ้าได้ยินได้ฟังมา แม้จะได้เขียนเรื่องนี้ไว้ที่อื่นแล้วคืออยู่ในเรื่อง“ ความหลังครั้งอยู่กรมศุลกากร” แต่เห็นว่ายังไม่สู้จะแพร่หลายนัก จึงสมควรนำมาเล่าซ้ำในที่นี้อีกด้วยเป็นเรื่องไม่มากนัก

(พื้นความหลังเล่ม ๑:๖๙)

นอกจากท่านจะเล่าเรื่องราวราชสกุลชุมสายที่มีปรากฏอยู่ในพระราชพงศาวดารแล้ว ท่านยังกล่าวถึงเกร็ดที่เกี่ยวกับเรื่องราชสกุลชุมสาย ที่ไม่ปรากฏมีในพระราชพงศาวดารดังที่ท่านกล่าวว่า

ข้าพเจ้ามีเกร็ดอันเนื่องกับเรื่องราชสกุลชุมสาย ซึ่งไม่มีกล่าวไว้ในพระราชพงศาวดาร เป็นเรื่องอย่างกระดังได้สดับมา กล่าวคือมีผู้เล่าให้ฟังดังต่อไปนี้ว่า

การทิ้งท้ายประโยคที่ชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่องที่จะกล่าวต่อไปโดยกล่าวว่าเรื่องยังมีอีกมาก หรือกล่าวว่าจะยกไปกล่าวในตอนต่อไป หรือการเล่าเกร็ดที่หาอ่านได้ยากจากแหล่งอื่น ช่วยสร้างความสนใจใคร่รู้ชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่อง พื้นความหลัง ตั้งแต่ต้นจนจบ การที่เป็นเช่นนี้เพราะเมื่อผู้อ่านได้อ่านเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ต้องการรู้ต้องการเห็นและต้องการที่จะติดตามอ่านต่อไปจนจบ จึงนับได้ว่าการทิ้งท้ายประโยคและการเล่าเกร็ดเรื่องราวต่าง ๆ เป็นวิธีการใช้ภาษาที่สร้างความสนใจใคร่รู้ชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านเรื่อง พื้นความหลัง ตั้งแต่ต้นจนจบได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การที่เสฐียรโกเศศยกเรื่องที่ต้องการจะกล่าวไปไว้กล่าวในตอนหลังนั้น ยังช่วยให้เรื่องราวในเรื่อง พื้นความหลัง มีความเป็นระบบเป็นหมวดหมู่ เพราะเมื่อกกล่าวถึงเรื่องใดก็นำไปกล่าวไว้ในหัวข้อนั้นในภายหลังโดยตรงจะได้ไม่ต้องกล่าวซ้ำซ้อน หรือเพื่อให้เรื่องที่กำลังกล่าวอยู่

นั้นมีเอกภาพมีความต่อเนื่องกันไปเมื่อกล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และไม่ทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสน

ผลจากการศึกษาการใช้ภาษาเพื่อความเพลิดเพลินทั้งจากการใช้อารมณ์ขัน การใช้ภาษาที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองและจังหวะ และการใช้ภาษาสร้างความสนใจใคร่รู้ เป็นลักษณะเด่นของการใช้ภาษาที่ช่วยเสริมความดีเด่นให้กับเรื่อง **พื้นความหลัง** ที่มีเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติ สภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ความเชื่อ ประเพณี ภาษาและวรรณกรรมในด้านการสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้อ่าน นอกเหนือจากความชัดเจนที่ได้รับจากการใช้คำซ้อน สำนวน และประโยคยาว ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ ๓ แล้วดังนี้

การใช้อารมณ์ขัน เป็นลักษณะเด่นประการหนึ่ง ที่ทำให้เรื่อง **พื้นความหลัง** มีความดีเด่นต่างจากอัตชีวประวัติเล่มอื่น ๆ จะสังเกตเห็นได้ว่าอารมณ์ขันในเรื่อง **พื้นความหลัง** เกิดจากการใช้ภาษา และการเสียดสี การใช้ภาษาที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขันเกิดจากการใช้คำ การเลียนคำ การเล่นความหมาย การขยายความ และการใช้สำนวน คำที่ใช้เพื่อให้เกิดอารมณ์ขันนั้น อาจเป็นคำง่าย ๆ คำขัดแย้ง และภาษาปาก เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความคล้อยตาม เกิดจินตนาการ และให้ภาพที่ขบขัน ส่วนการเลียนคำ และการเล่นความหมาย ใช้เพื่อทำให้ผู้อ่านต้องขบคิดในสิ่งที่ท่านกำลังกล่าว ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้อ่านคาดไม่ถึง จึงช่วยสร้างความขบขันให้กับผู้อ่านมากกว่าการเล่าเรื่องขบขันโดยตรง บางครั้งเสฐียรโกเศศก็ใช้การขยายความเพื่อให้รายละเอียดข้อความที่อยู่ข้างหน้า หรืออธิบายความหมายของคำที่ผู้อ่านไม่ได้คิดถึงมาก่อนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และอาจจะมีการใช้สำนวนด้วยการตั้งข้อสังเกตสำนวน และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสำนวนที่กล่าว เพื่อช่วยแสดงอารมณ์ขัน นอกจากการใช้คำ การเลียนคำ การเล่นความหมาย การขยายความ การใช้สำนวนแล้ว เสฐียรโกเศศยังใช้กลวิธีการกล่าวตรงข้ามกับความเป็นจริง โดยการใช้การเสียดสีเชิงขบขัน มาสร้างความขบขันให้กับผู้ที่ได้อ่าน ทั้งยังไม่ทำให้ผู้ที่ดำเนินเหตุการณ์เกิดความอับอายหรือโกรธแค้น

การใช้ภาษาที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองและจังหวะ ก็เป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่ง ที่ช่วยเสริมให้ผู้อ่านเรื่อง **พื้นความหลัง** ได้รับความเพลิดเพลิน การใช้ภาษาที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองและจังหวะ จะเกิดจากการใช้คำที่มีเสียงสัมผัสสระ และการใช้ประโยคยาว การเลือกใช้คำที่มีเสียงสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะทั้งเสียงสัมผัสพยัญชนะตัวเดียวกัน และเสียงสัมผัสพยัญชนะสลับกัน ช่วยสร้างความไพเราะให้กับเนื้อหา จากเสียงสัมผัสของคำที่คล้องจองกัน ทำให้ผู้อ่านอ่านเรื่อง **พื้นความหลัง** ได้อย่างรื่นไหล ไม่มีติดขัด นอกเหนือจากความเพลิดเพลินจากเสียงสัมผัส

คลังจองที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านแล้ว ผู้อ่านยังเกิดจินตนาการเห็นภาพกริยาอาการและอารมณ์ความรู้สึกจากคำที่ท่านเลือกใช้อีกด้วย นอกจากความพิถีพิถันในการเลือกใช้คำที่มีเสียงสัมผัสสระ และสัมผัสพยัญชนะแล้ว ท่านยังใช้ประโยคยาวขนานความ และประโยคซ้ำโครงสร้างอีกด้วย เพื่อก่อให้เกิดจังหวะ และเสียงที่สมดุลกัน

การใช้ภาษาสร้างความสนใจใคร่รู้ นับว่าเป็นลักษณะเด่น ที่เสริมให้เรื่อง *พื้นความหลัง* น่าอ่านยิ่งขึ้น เพราะท่านใช้จิตวิทยาในการดึงดูดความสนใจของผู้อ่านด้วยการกล่าวถึงทำยข้อความชวนให้ผู้อ่านติดตามอ่านต่อไป และการเล่าเกร็ดเรื่องที่ยากจะหาอ่านได้จากที่ใด ช่วยจุดประกายความอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่าน เนื่องจากเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ชอบอยากรู้อยากเห็นเรื่องของคนอื่น เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วก็สนใจใคร่ติดตามเพื่อต้องการทราบรายละเอียดของเรื่องราวต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ